

Tuotantotalouden osasto
Kansainväliset toiminnot ja markkinointi

Tu6000050 Kandidaatintyö ja seminaari

KANDIDAATINTYÖ

Elintasoerot Euroopan unionin alueella

Kevät 2007

Leena Hiekkala 0263972

Mikko Luokkamäki 0310812

TIIVISTELMÄ

Lappeenrannan teknillinen yliopisto
Tuotantotalouden osasto
Leena Hiekkala, Mikko Luokkamäki

Elintasoerot Euroopan unionin alueella

Kandidaatintyö
Huhtikuu 2007

48 sivua, 14 taulukkoa ja 4 liitettä

Tarkastajat: Professori Juha Väättänen
Assistentti Anna-Mari Ylä-Kojola

Avainsanat: EU:n elintasoerot, EU-15, uudet jäsenvaltiot, elintason mittarit, jäsenvaltioiden vertailu

Kandidaatintyön tavoitteena on tutkia EU:n 27 jäsenvaltion elintasoeroja. Tutkielma on suoritettu käyttäen apuna viimeisimpiä tilastollisia tietoja jäsenvaltioiden taloudellisten tilanteiden kehittymisestä. Jäsenvaltiot on jaettu työssä kahteen pääryhmään: EU-15 maihin, eli vanhoihin jäsenvaltioihin sekä uusiin jäsenvaltioihin, joita on tällä hetkellä 12. Elintasoerojen tutkimiseen työssä on käytetty mm. ostovoimakorjattua bruttokansantuloa, valtion velan osuutta BKT:stä, kuluttajahintojen inflaatiota, työntuottavuuden muutoslukuja, työttömyysastetta sekä suhteellisen hintatason muutosta jäsenvaltioissa.

Tutkielmassa analysoidaan eri elintasomittareilla koottuja taulukoita sekä pyritään selvittämään niiden avulla jäsenvaltioiden todellisia elintasoeroja. Lisäksi työssä tutkitaan syitä elintasoerojen taustalla sekä niiden vaikutusta Euroopan unionin toimintaan.

EU:n jäsenvaltioiden välillä on suuria elintasoeroja, jotka johtuvat esim. sosiaalisesta ja taloudellisesta eriarvoisuudesta. EU-15 maiden talouskasvu on hidastunut, mutta maiden elintaso on silti korkea. Uusien jäsenvaltioiden elintaso on vielä selvästi alhaisempi, mutta niiden siirtymätaloudet kasvavat voimakkaasti. EU pyrkii aluepolitiikan avulla kaventamaan elintasokuilua jäsenvaltioiden välillä.

ABSTRACT

Lappeenranta University of Technology
Department of Industrial Engineering and Management
Leena Hiekkala, Mikko Luokkamäki

Living Standard differences in European Union

Bachelor's thesis
April 2007

48 pages, 14 tables, 4 appendixes

Examiners: Professor Juha Väättänen
Assistant Anna-Mari Ylä-Kojola

Keywords: Living standard differences in EU, EU-15, new member countries, living standard indicators, comparison of the member countries

The purpose of this bachelor's thesis is to analyze living standards differences in the 27 European Union's member countries. In this study, the latest statistical data of the member countries' living standards is used. The 27 member countries have been divided into two groups; EU-15 countries, that is the old member countries, and new member countries, which currently are 12. Several indicators, such as purchasing power adjusted gross national income, the share of governmental debt in gross domestic product, the inflation of consumer prices, the change of labor productivity, unemployment rate and the change of comparative price levels, have been used in comparing living standard differences.

This study analyzes different living standard indicators and with the help of these indicators the real living standard differences are being solved. Additionally the study analyzes reasons behind the living standard differences.

There are considerable disparities in the living standards of EU member countries. The economic growth of EU-15 countries has slowed down but their standard of living is nevertheless high. The living standard in new member countries is yet clearly lower but their transitional economies are growing strongly. EU intends to decrease the living standard gap with its regional policy.

SISÄLLYSLUETTELO

TAULUKOT

LYHENTEET

1 JOHDANTO	1
2 EUROOPAN UNIONI	2
2.1 Euroopan unionin toimielimet	3
2.1.1 Euroopan unionin neuvosto	3
2.1.2 Euroopan parlamentti	3
2.1.3 Euroopan komissio	4
2.2 Historia	4
2.2.1 1950-luku.....	5
2.2.2 1960-luku.....	5
2.2.3 1970-luku.....	5
2.2.4 1980-luku.....	6
2.2.5 1990-luku.....	6
2.2.6 2000-luku.....	7
3 ELINTASON MITTARIT	8
3.1 Bruttokansantuote (BKT)	9
3.2 Bruttokansantulo (BKTL)	10
3.3 Ostovoimakorjattu bruttokansantulo (BKTL, PPP)	11
3.4 ERDI (Exchange Rate Deviation Index)	11
3.5 Taloudellinen tasapaino	12
4 ELINTASOON VAIKUTTAVAT TEKIJÄT	13
5 ELINTASO EU:N JÄSENVALTIOISSA	14
5.1 EU-15	15
5.1.1 Asukaskohtainen BKTL ja BKT:n vuotuinen kasvu EU-15 jäsenvaltioissa	15
5.1.2 Taloudellinen tasapaino EU-15 jäsenvaltioissa.....	18
5.1.3 Taloudellinen kehitys EU-15 jäsenvaltioissa	19
5.2 Uudet jäsenvaltiot	24

5.2.1 Asukaskohtainen BKTL ja BKT:n vuotuinen kasvu uusissa jäsenvaltioissa	24
5.2.2 Taloudellinen tasapaino uusissa jäsenvaltioissa	27
5.2.3 Taloudellinen kehitys uusissa jäsenvaltioissa.....	29
5.3 Jäsenvaltioiden vertailu	33
5.3.1 Elintasoerojen syntyminen	33
5.3.2 Jäsenmaiden elintasokehityksen vertailu.....	34
5.3.3 Jäsenmaiden taloudellisen tasapainon vertailu	35
5.3.4 Syitä elintasoerojen pienenemiselle.....	36
5.3.5 Elintasoerojen kaventumisen seurauksia	37
6 ELINTASOEROJEN VAIKUTUS EU:N TOIMINTAAN	38
6.1 EU:n aluepolitiikka	38
6.2 Elintasoerojen pienentäminen	39
6.3 Tukien käyttökohteet	39
6.4 Uusista jäsenvaltioista huolehtiminen	41
6.5 Tulevaisuuden näkymät	41
7 YHTEENVETO	42
LÄHTEET	44
LIITE 1	Asukaskohtainen ostovoimakorjattu BKTL EU:n jäsenvaltiossa vuonna 2005
LIITE 2	Asukaskohtaisen ostovoimakorjatun BKTL:n muutos
LIITE 3	Kokonaisinvestointien osuus BKT:stä
LIITE 4	Suhteellisen hintatason muutos

TAULUKOT

Taulukko 1: EU-15 maiden ostovoimakorjatun asukaskohtaisen BKT:n vuotuinen kasvu.....	17
Taulukko 2: EU-15 maiden valtionvelka 2000 ja 2005.....	18
Taulukko 3: EU-15 maiden kuluttajahintojen inflaatio.....	19
Taulukko 4: EU-15 maiden työtuntikohtaisen työn tuottavuuden muutos.....	20
Taulukko 5: EU-15 maiden työtuntikohtainen työn tuottavuus (EU-15=100).....	21
Taulukko 6: EU-15 maiden työttömyysaste.....	22
Taulukko 7: EU-15 maiden työvoiman yksikkökustannusten muutos.....	23
Taulukko 8: Uusien jäsenvaltioiden ostovoimakorjatun asukaskohtaisen BKT:n vuotuinen kasvu	26
Taulukko 9: Uusien jäsenvaltioiden valtionvelka 2000 ja 2005	27
Taulukko 10: Uusien jäsenvaltioiden kuluttajahintojen inflaatio.....	28
Taulukko 11: Uusien jäsenvaltioiden työtuntikohtaisen työn tuottavuuden muutos.....	29
Taulukko 12: Uusien jäsenvaltioiden työtuntikohtainen työn tuottavuus (EU-15=100).....	30
Taulukko 13: Uusien jäsenvaltioiden työttömyysaste.....	31
Taulukko 14: Uusien jäsenvaltioiden työvoiman yksikkökustannusten muutos	32

LYHENTEET

BKT	Bruttokansantuote, ks. s. 15
BKTL	Bruttokansantulo, ks. s. 16
ERDI	Exchange Rate Deviation Index, ks. s. 17
PPP	Purchasing Power Parity, ostovoimapariteetti, ks. s. 17
EU	Euroopan Unioni, joka muodostuu tällä hetkellä 27 jäsenvaltiosta
EU-15	EU:n 15 ensimmäistä jäsenvaltiota, jotka ovat liittyneet ennen vuotta 2004. Näitä valtioita ovat: Alankomaat, Belgia, Espanja, Irlanti, Italia, Itävalta, Kreikka, Luxemburg, Portugali, Ranska, Ruotsi, Saksa, Suomi, Tanska ja Yhdistynyt Kuningaskunta.
UUDET JÄSENVALTIOT	EU:hun vuoden 2004 jälkeen liittyneet 12 valtiota. Näitä valtioita ovat: Bulgaria, Kypros, Latvia, Liettua, Malta, Puola, Romania, Slovakia, Slovenia, Tšekki, Unkari ja Viro.
ASEAN	Association of Southeast Asian Nations. Jäsenvaltioina: Malesia, Thaimaa, Indonesia, Singapore, Filippiinit, Brunei, Kambodža, Laos, Myanmar ja Vietnam.
NAFTA	North American Free Trade Agreement. Jäsenvaltioina: Yhdysvallat, Kanada ja Meksiko.
AU	African Union. Jäsenvaltioina 53 Afrikan maata, jotka muodostavat suurimman osan Afrikasta.

1 Johdanto

Tämä tutkielma on kandidaatin työmme Lappeenrannan teknillisen yliopiston tuotantotalouden osastolle. Tutkielman tavoitteena on Euroopan unionin elintasoerojen määrittäminen sekä niiden syiden selvittäminen. Tavoitteenamme on myös tutkia elintasoerojen vaikutusta EU:n toimintaan. Tutkielman lähdemateriaaleina olemme käyttäneet viimeisempiä tilastotietoja EU:n jäsenvaltioiden taloudellisista tilanteista ja elintasomittareista. Tutkielma on kirjallisuuspainotteinen, eikä se sillä ole varsinaista empiiristä osaa. Tutkielman alussa kuvailemme EU:n rakennetta, historiaa ja kehitystä. Lisäksi esittelemme erilaisia elintasomittareita ja elintasaan vaikuttavia tekijöitä. Tämän jälkeen suoritamme elintasoanalyysin EU:n jäsenvaltioista eri elintasomittareiden avulla. Tutkielman lopussa vertailemme jäsenvaltioiden elintasoeroja ja pohdimme syitä niiden taustalla. Lisäksi tuomme esille EU:n keinoja elintasoerojen pienentämiseksi.

Olemme vertailun selkeyttämiseksi jakaneet EU:n 27 jäsenvaltiota kahteen ryhmään. Ensimmäinen ryhmä koostuu 15 EU:n ensimmäisestä jäsenvaltiosta, joita ovat Alankomaat, Belgia, Espanja, Irlanti, Iso-Britannia, Italia, Itävalta, Kreikka, Luxemburg, Portugali, Ranska, Ruotsi, Saksa, Suomi ja Tanska. Käytämme tästä ryhmästä nimitystä EU-15. Toiseen ryhmään kuuluvat puolestaan 12 vuoden 2004 jälkeen liittynyttä valtiota. Näitä valtioita ovat Bulgaria, Kypros, Latvia, Liettua, Malta, Puola, Romania, Slovakia, Slovenia, Tšekki, Unkari ja Viro. Tästä ryhmästä käytämme nimitystä uudet jäsenvaltiot. Kyprosta ja Maltaa lukuun ottamatta uudet jäsenvaltiot ovat siirtymätalouksia.

Viimeisemmän laajentumiskierroksen jälkeen EU:n jäsenvaltioiden yhteenlaskettu väkiluku on yli 480 miljoonaa. Liittovaltiona EU olisi siis väkiluvultaan maailman kolmanneksi suurin Kiinan ja Intian jälkeen. EU:n pinta-ala on 4 324 782 km², jolloin se on pinta-alaltaan suurempi kuin esimerkiksi Intia. Muihin talousalueisiin (ASEAN, NAFTA, AU) verrattuna EU on pinta-alaltaan kuitenkin pienin. Taloudellisissa vertailuissa EU pärjää hyvin verrattuna suurvaltoihin tai suuriin talousalueisiin. Ostovoimakorjatulla BKT:llä mitattaessa ainoastaan Yhdysvallat ja sen ansiosta NAFTA on suurempi. Asukasta kohti ostovoimakorjatulla BKT:llä mitattuna EU on,

Yhdysvaltojen (\$43 500), Kanadan (\$35 200) ja NAFTA:n (~\$30 000) jälkeen parhaiten menestyvä talousalue. EU:n ostovoimakorjattu BKT asukasta kohti (\$29 400) on esimerkiksi väestömäärältään ja pinta-alaltaan valtavaan AU:hun (~\$2000) verrattuna reilusti yli 10-kertainen ja Kiinaakin (\$7 600) verrattuna melkein nelinkertainen. Venäjään (\$12 100) verrattuna EU:n ostovoimakorjattu BKT asukasta kohti on noin 2,5 -kertainen. (The World Factbook)

2 Euroopan unioni

Euroopan unioni (EU) on 27 demokraattisen Euroopan valtion muodostama taloudellinen ja poliittinen liitto, jolla on takanaan 50-vuotinen historia. Jäsenvaltiot työskentelevät yhdessä ja yhteistyön tuloksena EU:ssa on luotu yhteinen raha ja toimivat yhteismarkkinat, joiden sisällä ihmiset, palvelut, tavarat ja pääoma voivat liikkua vapaasti. (Katsaus Euroopan unioniin – Moninaisuudessaan yhtenäinen)

EU:n tarkoituksena on turvata rauha ja turvallisuus Euroopassa sekä luoda taloudellista ja sosiaalista yhteenkuuluvuutta. Näitä tavoitteita edistetään alue- ja sosiaalipolitiikalla. EU:n sosiaalipolitiikan tavoite on eurooppalaisen yhteiskunnan eriarvoisuuksien korjaaminen ja työllisyyspolitiikan tavoitteena on työpaikkojen luominen. EU:n aluepolitiikka perustuu EU:n talousarviosta tehtäviin varojen siirtoihin heikommassa asemassa oleville alueille ja väestöryhmille. Varat käytetään taantuvien alueiden kehittämiseen, entisten teollisuusalueiden uudistamiseen, työttömien työllistämiseen, maatalouden rakenteiden nykyaikaistamiseen ja epäsuotuisten maaseutualueiden avustamiseen. Alue- ja rakennepolitiikan merkitys on korostunut erityisesti EU:n laajentuessa, jolloin EU:hun on liittynyt muita jäsenmaita selvästi kehityksessä jäljessä olevia valtiota. (EU lyhyesti – Mitä Euroopan unioni tekee?)

EU:n konkreettisimpia saavutuksia on sen valuuttaunioni, talous- ja rahaliitto euro. 13 maassa on tällä hetkellä käytössä EU:n yhteinen raha euro, jonka tarkoituksena on vähentää jäsenvaltioiden valuuttojen välisiä kurssivaihteluita. Euromaita ovat Alankomaat, Belgia, Espanja, Irlanti, Italia, Itävalta, Kreikka, Portugali, Saksa, Slovenia, Suomi, Ranska ja Tanska. Talous- ja rahaliiton edistyminen on helpottanut EU:n tavoitteena olevan sisämarkkinoiden toteuttamista. Eurosta

onkin nyt tullut maailman toiseksi tärkein valuutta dollarin jälkeen. Sitä käytetään koko ajan enemmän kansainvälisissä maksuissa ja dollarin ohella varantovaluuttana. (Katsaus Euroopan unioniin - Mitä Euroopan unioni tekee? 2007, EU lyhyesti – Talous- ja rahaliitto Euro)

2.1 Euroopan unionin toimielimet

EU:n jäsenvaltiot ovat perustaneet yhteisiä toimielimiä, joille ne ovat siirtäneet toimivaltuuksia. Tällä tavoin merkittävistä yhteisistä asioista voidaan tehdä demokraattisia päätöksiä Euroopan tasolla. EU:n politiikka perustuu kolmen toimielimen tekemiin päätöksiin, joita ovat Euroopan unionin neuvosto, Euroopan parlamentti ja Euroopan komissio. Nämä kolme toimivat läheisessä yhteistyössä keskenään. (Katsaus Euroopan unioniin - Mitä Euroopan unioni tekee? 2007)

Muita EU:n toimielimiä ovat tuomioistuin, tilintarkastustuomioistuin, Euroopan talous ja sosiaalikomitea, alueiden komitea, Euroopan investointipankki sekä Euroopan keskuspankki. (Katsaus Euroopan unioniin - Mitä Euroopan unioni tekee?)

2.1.1 Euroopan unionin neuvosto

Euroopan unionin neuvosto edustaa jäsenvaltioita ja on se toimielin, missä päätöksen pääasiallisesti tehdään. Kukin EU-maa toimii vuorollaan neuvoston puheenjohtajana puolen vuoden mittaisen periodin ajan. Neuvoston kokouksiin osallistuu yksi ministeri kustakin jäsenmaasta sen mukaan mitä aihetta kokouksessa käsitellään. Neuvostolla on yhdessä Euroopan parlamentin kanssa lainsäädäntövalta sekä vastuu talousarviosta. Neuvosto myös tekee Euroopan komission neuvottelemat kansainväliset sopimukset. (Katsaus Euroopan unioniin - Mitä Euroopan unioni tekee?)

2.1.2 Euroopan parlamentti

Euroopan parlamentti edustaa kansalaisia ja se valitaan vaaleilla viiden vuoden välein. Vuonna 2004 valitussa parlamentissa on 732 jäsentä. Euroopan parlamentti jakaa Euroopan unionin

neuvoston kanssa lainsäädäntövallan. Näillä toimielimillä on myös yhtä suuri vastuu koko EU:n talousarvion hyväksymisestä. Euroopan parlamentti on EU:n politiikan liikkeellepaneva voima ja tärkein keskustelufoorumi, jossa tulevat esiin jäsenvaltioissa vallitsevat poliittiset ja kansalliset näkökohdat. Monet politiikkaa koskevat aloitteet ovat lähtöisin parlamentista. Euroopan parlamentin tehtävänä on myös toimia demokratian valvojana EU:ssa. (Katsaus Euroopan unioniin - Mitä Euroopan unioni tekee?)

2.1.3 Euroopan komissio

Euroopan komissio on yksi EU:n tärkeimmistä toimielimistä. Se on poliittisesti täysin itsenäinen ja sen tehtävä on vaalia koko EU:n etuja, joten se ei voi ottaa ohjeita vastaan yhdeltäkään jäsenvaltion hallitukselta. Komissio valvoo perussopimusta ja se takaa, että Euroopan unionin neuvoston ja Euroopan parlamentin laatima lainsäädäntö pannaan voimaan. Se on EU:n toimeenpanoelin, eli se toteuttaa neuvoston tekemät päätökset. Komissio on vastuussa Euroopan parlamentille, ja lisäksi se on ainoa toimielin, jolla on oikeus tehdä ehdotuksia EU:n uudeksi lainsäädännöksi. Euroopan komissiossa on 27 jäsentä, yksi kutakin jäsenvaltiota kohti. (Katsaus Euroopan unioniin - Mitä Euroopan unioni tekee?)

2.2 Historia

Euroopan maiden nykyaikaisen yhteistyön voidaan katsoa alkaneen toisen maailmansodan jälkeen vuonna 1945. Toisen maailmansodan seurauksena useiden Euroopan maiden infrastruktuuri ja talous oli tuhoutunut lähes täydellisesti. Euroopan yhdistymisen tavoitteena oli lopettaa lopullisesti naapurusten väliset sodat, joita oli ollut vuosisatojen aikana lukuisia. Euroopan maiden ensimmäinen merkittävä yhteistyön tulos oli Euroopan hiili- ja teräsyhteisön (EHTY) perustaminen vuonna 1950. EHTY:n kuusi perustajamaata oli Alankomaat, Belgia, Italia, Luxemburg, Ranska ja Saksa. (Euroopan unionin historia)

2.2.1 1950-luku

Toisen maailmansodan päätyttyä, entiset liittolaiset, länsimaat ja Neuvostoliitto alkoivat ajautua lukuisten erimielisyyksien johdosta kohti ns. kylmää sotaa. Erimielisyyksiä aiheutti etenkin natsi Saksan miehityksestä vapautettujen Euroopan maiden jakaminen kummankin sodan voittajaosapuolen vaikutuspiireihin. Euroopassa 1950-luku oli kiivainta kylmän sodan aikaa lännen ja idän välillä. Vuonna 1957 kuusi Länsi-Euroopan maata allekirjoitti Roomassa Euroopan talousyhteisön (ETY) ja Euroopan atomienergiayhteisön (Euratom) perustamissopimukset, joista käytettiin tämän jälkeen nimitystä Rooman sopimukset. Nämä kuusi maata olivat samat, ns. perustajamaat, eli Alankomaat, Belgia, Italia, Luxemburg, Ranska ja Länsi-Saksa. (Euroopan unionin historia)

2.2.2 1960-luku

1960-luvun voidaan katsoa olevan Euroopan talouskasvun aikaa, ainakin Länsi-Euroopassa. Maatalous alkoi tuottaa pitkän pula-ajan jälkeen tarpeeksi tuotteita markkinoille ja jossain tuotteissa oli jopa ylituotantoa. Tämä oli pitkälti vuonna 1962 aloitetun EU:n yhteisen maatalouspolitiikan ansiota. Vuonna 1963 EU sopi ensimmäisen suuren kansainvälisen sopimuksensa, jossa luvataan auttaa 18:aa entistä siirtomaata Afrikassa. Vuonna 1968 solmittiin merkittävä sopimus kaupankäynnin kannalta kuuden perustajavaltion välillä. Sopimus poisti tuontitullit maiden väliltä ja näin mahdollisti ensimmäistä kertaa vapaan kaupankäynnin maasta toiseen. Myös muista maista tuotavien tuotteiden tullit olivat tämän jälkeen samat kaikissa maissa. Tullisopimus synnytti maailman suurimman kauppayhteenliittymän. Kaupankäynti sekä näiden kuuden perustajavaltion kesken että EU:n ja muun maailman välillä vilkastui nopeasti. (Euroopan unionin historia)

2.2.3 1970-luku

1970-luvulla tapahtui EU:n ensimmäinen laajentuminen, kun Tanska, Irlanti ja Yhdistynyt kuningaskunta liittyivät EU:hun 1. tammikuuta 1973, näin jäsenvaltioiden määrä kasvoi

yhdeksään. Euroopan yhteisen valuutan suunnittelu alkoi myös jo 70-luvulla. Rahatalouden vakauttamiseksi jäsenvaltiot päättivät sallia valuutoilleen vain vähäisen keskinäisen vaihtelun. Vuonna 1972 kehitettiin vaihtokurssimekanismi (ERM), joka oli ensimmäinen askel kohti euron käyttöönottoa 30 vuotta myöhemmin. (Euroopan unionin historia)

EU:n jäsenet perustivat vuonna 1974 aluekehitysrahaston osoituksena yhteisvastuusta. Tarkoituksena oli tasoittaa rikkaiden ja köyhien alueiden eroja, sekä houkuttaa investointeja, joilla voitiin lisätä työpaikkoja. Aluekehitysrahaston merkitys kasvoi myöhemmässä vaiheessa jopa kolmasosaan kaikista EU:n kuluista. Vuosikymmenen lopussa 1979 EU:n kansalaiset pystyivät ensi kertaa valitsemaan parlamentin jäsenet suorilla vaaleilla, tämä vahvisti Euroopan parlamentin päätösvaltaa ja antoi suunnan kehittyvälle EU:lle. (Euroopan unionin historia)

2.2.4 1980-luku

1980-luvulla EU jatkoi laajentumistaan. Vuonna 1981 Kreikka liittyi EU:n kymmenenneksi jäsenvaltioksi. Viisi vuotta myöhemmin, vuonna 1986 Espanja ja Portugali liittyivät jäseniksi. Samana vuonna allekirjoitettiin Euroopan yhtenäisasiakirja. Perussopimuksen pohjalta käynnistyivät toimenpiteet, joilla pyrittiin poistamaan EU:n sisärajojen yli tapahtuvan kaupankäynnin esteet ja toteuttamaan yhteismarkkinat. Euroopan kommunismihallintojen romahtaessa Saksa yhdistyi jälleen yli 40 vuoden jälkeen, ja myös itäosa liittyi EU:hun lokakuussa 1990. (Euroopan unionin historia)

2.2.5 1990-luku

1990-luvun alussa rautaesiripun murennuttua ja kommunistihallitusten kaaduttua Itä- ja Keski-Euroopan entiset kommunistimaat alkoivat lähentyä länttä. 1990-luvulla asetettiin voimaan myös kaksi merkittävää perussopimusta EU-maiden kesken. Vuonna 1993 voimaan tuli Maastrichtin sopimus (sopimus Euroopan unionista). Samana vuonna saatettiin loppuun EU:n yhtenäismarkkinoiden perustaminen, näin tavarat, palvelut, ihmiset ja raha saavat liikkua alueella vapaasti. Toinen tärkeä solmittu perussopimus oli Amsterdamin sopimus vuonna 1999.

Amsterdamin sopimus määrittää unionin vapauden, turvallisuuden ja oikeuden alueena. (Euroopan unionin historia)

Vuosikymmenen puolivälissä kiihtyi keskustelu EU:n yhteisestä ympäristönsuojelusta sekä turvallisuus- ja puolustusyhteistyöstä. EU:n neljännellä laajentumiskierroksella vuonna 1995 unioniin liittyi kolme uutta maata: Itävalta, Ruotsi ja Suomi. Vielä samana vuonna solmittiin Schengenin sopimus, jolla poistettiin sisärajoilta vähitellen matkustajaliikenteen passintarkastukset. Vuoden 1997 lopulla EU:n johtajat päättivät aloittaa jäsenyysneuvottelut kymmenen Keski- ja Itä-Euroopan, sekä kahden Välimeren saarivaltion kanssa. Maita olivat Bulgaria, Latvia, Liettua, Puola, Romania, Slovakia, Slovenia, Tšekki, Unkari, Viro, Kypros ja Malta. (Euroopan unionin historia)

Vuosikymmenen lopulla vuonna 1999 euro otettiin käyttöön 11 jäsenvaltiossa (Kreikassa vuonna 2001), mutta aluksi ainoastaan kaupallisissa ja taloudellisissa liiketoimissa. Setelit ja kolikot otettiin käyttöön vuonna 2002. Alkuperäisiä euromaita ovat Alankomaat, Belgia, Espanja, Irlanti, Italia, Itävalta, Kreikka, Luxemburg, Portugali, Ranska ja Suomi. Euromaiden ulkopuolelle jättäytyivät toistaiseksi Ruotsi, Tanska ja Yhdistynyt kuningaskunta. (Euroopan unionin historia)

2.2.6 2000-luku

Vuonna 2000 Nizzassa sovittiin EU:n perustamissopimuksen muutoksista ja uudistettiin äänestysääntöjä. Muutokset edesauttoivat EU:n laajentumista muutamia vuosia myöhemmin. Vuonna 2002 eurosetelit ja -kolikot otettiin käyttöön 12 jäsenvaltiossa. Keväällä 2004 kahdeksan Keski- ja Itä-Euroopan maata (Latvia, Liettua, Puola, Slovakia, Slovenia, Tšekki, Unkari ja Viro) liittyivät EU:hun. Näin suurvaltojen toisen maailman sodan lopulla Jaltassa sopima Euroopan kahtiajako päättyi lopullisesti. Myös kaksi Välimeren saarivaltiota, Kypros ja Malta, liittyi samalla laajentumiskierroksella EU:hun. Samana vuonna kaikki 25 jäsenvaltiota allekirjoittivat sopimuksen Euroopan perustuslaista. Sen avulla on tarkoitus yhtenäistää demokraattista päätöksentekoa ja hallintoa nykyisessä sekä yhä laajenevassa EU:ssa. (Euroopan unionin historia)

Yksi 2000-luvun tärkeimmistä sopimuksista on vuonna 2005 voimaan tullut Kioton pöytäkirja, eli kansainvälinen sopimus ilmaston lämpenemisen rajoittamisesta kasvihuonepäästöjä vähentämällä. EU on toiminut esimerkillisesti ja ollut maailman johtava elin ilmaston lämpenemisen rajoittamisessa, mm. Yhdysvallat suurimpana päästöjen aiheuttajana ei ole mukana sopimuksessa. Vuoden 2007 alussa EU:hun liittyi kaksi uutta jäsentä. Itä-Euroopan maat, Bulgaria ja Romania saivat EU-jäsenyyden ja tämän jälkeen jäsenvaltioita on kaikkiaan 27. Lisäksi ehdolla jäseniksi ovat Kroatia, Makedonia ja Turkki. (Euroopan unionin historia)

3 Elintason mittarit

Elintasosta puhuttaessa viitataan yleensä ihmisille tarjolla olevien tuotteiden ja palveluiden määrään ja laatuun sekä niiden jakautumiseen väestön kesken. Elintaso heijastaa elämän laatua, johon vaikuttavat sekä aineelliset tekijät, että henkilökohtaiset asiat, kuten terveys, turvallisuus ja vapaa-aika. Tällaisten subjektiivisten tekijöiden mittaaminen on lähes mahdotonta yksilöllisistä eroista johtuen, joten käytännössä elintasovertailuja tehdään aineellisia eroja tutkimalla. (Living Standard Measurement Study)

Yleinen elintasovertailu maiden välillä tehdään yleensä bruttokansantuote- tai bruttokansantulolukuja käyttäen. Elintaso ja hyvinvointia voidaan tutkia myös keräämällä tietoa kotitalouksien kulutustottumuksista. Vaihtoehtoisena elintason mittarina voidaan käyttää esimerkiksi erilaisten kestokulutushyödykkeiden, kuten autojen, televisioiden, ja polkupyörien omistuksen määrää. Tutkinnan kohteena voi olla myös maan sosiaalihuollon taso, johon kuuluvat mm. terveydenhuollon ja koulutuksen saatavuus, lapsikuolleisuus, lukutaitoisuus sekä rikollisuuden ja avioerojen määrä. (Living Standard Measurement Study)

Monipuolinen tiedonkeruu auttaa ymmärtämään miten erilaiset tekijät vaikuttavat elämänlaatuun. Tästäkin huolimatta, elintasovertailun mittarina käytetään yleisimmin bruttokansantuotetta tai bruttokansantuloa. Kappaleessa kolme esitetään perusteluja sille, miksi näin on. Kappaleessa määritellään bruttokansantuote, bruttokansantulo, ostovoimapariteetti sekä ERDI käsitteinä.

Elintason kehitykseen vaikuttaa valtion taloudellinen tasapaino, jota myös käsitellään kappaleen lopussa. (Living Standard Measurement Study)

3.1 Bruttokansantuote (BKT)

Elintaso määritellään yleensä henkeä kohden mitatuksi bruttokansantuotteeksi (BKT = GDP, Gross Domestic Product). Bruttokansantuote on maassa vuoden aikana tuotettujen tavaroiden ja palvelujen yhteenlaskettu arvo eli kansantalouden kokonaistuotannon arvo. Maan bruttokansantuotetta luo kaikki sellainen toiminta, joka tapahtuu maan talousalueella, luo tuloa ja tuottaa tavaroita tai palveluita. Keskeinen käsite kansantaloudessa on arvonlisäys, jolla tarkoitetaan tuotannossa käytettyjen tuotannontekijöiden aikaansaamaa lisäarvoa. Kun kaikkien tuottajien yhdessä aikaansaamaan bruttoarvonlisäykseen eli perushintaiseen bruttoarvonlisäykseen lisätään koko kansantalouden tasolla lasketut tuoteverot ja vähennetään siitä koko kansantalouden tasolla lasketut tuotetukipalkkiot, saadaan tulokseksi BKT markkinahintaan, eli kansainvälisesti käytössä oleva BKT-luku. (Mistä Bruttokansantuotteesta (BKT) on kyse...)

Yleinen elintasovertailu tehdään yleensä käyttämällä euroissa tai dollareissa laskettuja BKT lukuja. Eri kansantalouksien vaurautta voidaan vertailla laskemalla bruttokansantuote asukasta kohden, eli jakamalla BKT asukkaiden lukumäärällä. (Tiusanen 2006a, s. 12)

Bruttokansantuote voidaan laskea kolmella eri menetelmällä, joita ovat arvonlisämenetelmä, tulomenetelmä ja lopputuotemenetelmä (Kolme tapaa laskea BKT 2007). Siihen lasketaan mukaan kaikki markkinoille tuotetut tavarat ja palvelut sekä yhteiskunnalliset ilmaisupalvelut. Lisäksi siihen lasketaan mukaan ns. harmaa talous ja siihen tulisi myös laskea mukaan laiton toiminta. Harmaalla taloudella tarkoitetaan virallisten rekistereiden ulkopuolelle jäävää toimintaa. Harmaata taloutta on siis toiminta, joka on toimintana laillista, mutta jota tehdään ilman asianmukaisia lupia tai virallisia ilmoituksia. Laittomaksi taloudeksi puolestaan kutsutaan toimintaa, joka on lain mukaan kiellettyä. EU-jäsenmaissa bruttokansantuotteeseen pyritään

laittomasta taloudesta sisällyttämään prostituutio, salakuljetus ja huumekauppa. Kokonaan BKT:n ulkopuolelle puolestaan jää esimerkiksi suurin osa kotitöistä. (Mitä BKT sisältää...)

Bruttokansantuote kuvaa nimenomaan taloudellista, rahassa mitattavaa toimintaa eikä siis suoranaisesti hyvinvointia. Hyvinvoinnin mittaaminen onkin paljon hankalampaa. Kansainvälisissä vertailuissa hyvinvoinnin mittarina käytetään usein BKT asukasta kohden lukuja. Asukaskohtainen BKT ei kuitenkaan kerro mitään tulonjaosta eikä varallisuudesta, joten se ei suoraan kuvaa myöskään hyvinvoinnin tasoa. BKT:n käyttöä hyvinvoinnin mittarina rajoittaa myös se, että se ei huomioi onko tuotanto hyödyllistä vai haitallista eikä ota huomioon toiminnan ympäristöystävällisyyttä. BKT:n kasvun on kuitenkin havaittu nostavan hyvinvointia, sillä sen kasvu mahdollistaa hyvinvointia lisäävien toimintojen, kuten esimerkiksi perusterveydenhuollon paremman toteuttamisen. Maailmanlaajuisesti BKT on edelleen helpoimmin saatavilla oleva mittari, mutta sen rajoitukset on muistettava. (BKT:n rajoituksia taloudellisen hyvinvoinnin mittarina)

3.2 Bruttokansantulo (BKTL)

Elintasoja voidaan vertailla myös bruttokansantuloluviilla (BKTL), jotka kuvaavat maan tuotannosta saamia tuloja. Se on laajin kansallisen tulon mittari. Bruttokansantulo eroaa bruttokansantuotteesta siinä, että bruttokansantuloa laskettaessa huomioidaan mukaan myös ulkomailta saadut ja sinne maksetut ensitulot. Tällaisia ensituloja ovat palkat, korot, osingot, suorien ulkomaisten sijoitusten uudelleen sijoitetut voitot, tuotannon ja tuonnin verot sekä tukipalkkiot eli EU:n maksamat tuet. Mm. EU:n hallinnossa käytetään nimenomaan jäsenmaiden bruttokansantuloa, ei bruttokansantuotetta. Bruttokansantulolla on hyvinvoinnin mittarina voimassa samat rajoitukset kuin bruttokansantuotteella. (... ja miten bruttokansantulo (BKTL) eroaa siitä?)

3.3 Ostovoimakorjattu bruttokansantulo (BKTL, PPP)

Viralliset bruttokansantuoteluvut voivat tarjota jokseenkin virheellistä tietoa elintasovertailuja tehtäessä. Ne määritellään virallisia valuuttakursseja käyttäen, jotka eivät välttämättä heijasta todellista hintatasoa. Tästä johtuen maiden elintasoista voi syntyä todellisuutta huonompi tai toisaalta todellisuutta parempi kuva. Todenmukaisempien BKT lukujen saavuttamiseksi onkin aiheellista korjata viralliset luvut ostovoimapariteetilla (PPP, Purchasing Power Parity). Näin tehtäessä eri maiden erilaiset hintatasot tulee otetuksi huomioon ja ostovoimapariteetilla korjatut luvut kuvaavat elintasoeroja todenmukaisemmin kuin viralliset bruttokansantuloluvut. (Tiusanen 2006a, s.13)

Ostovoimapariteetti on valuuttakurssi, jolla laskettuna kahden eri maan samanlaisen hyödykekorin hinta on yhteiseksi valuutaksi muutettuna täysin sama. Tällaisen hyödykekorin avulla voidaan vertailla eri valuuttojen arvoja toisiinsa. On usein hyödyllisempää verrata eri valuuttojen todellista ostovoimaa virallisten valuuttakurssien sijaan. Ostovoimapariteetin avulla mitataan rahan arvo sen perusteella, miten paljon sillä voidaan ostaa tavaroita ja palveluja. Tällä tavoin saadaan yleensä tarkempi käsitys kansantalouden tuotoksesta asukasta kohti kuin vain muuttamalla BKT tai BKTL euroiksi tai Yhdysvaltojen dollareiksi. (Kansainvälinen hintavertailu 2007, Tiusanen 2007, s. 13)

Tässä raportissa elintasovertailu toteutetaan ostovoimakorjattuja asukaskohtaisia bruttokansantulolukuja käyttäen. Käyttämämme datan on Maailmanpankki muuttanut kansallisista valuutoista Amerikan dollareiksi Atlas menetelmällä. Asukaskohtaiset BKTL luvut on saatu jakamalla BKTL vuoden puolivälin asukasluvulla. (World Development Report 2007)

3.4 ERDI (Exchange Rate Deviation Index)

Jakamalla ostovoimakorjatut BKTL -luvut nimellisillä BKTL-luvuilla, saadaan ERDI (Exchange Rate Deviation Index). ERDI kuvaa sitä kuinka paljon kunkin maan virallinen valuuttakurssi eroaa tasapaino kurssista, eli kuinka paljon maan valuutta on joko yli- tai aliarvostettu. Valuutan

aliarvostus luo hintakilpailukykyä maan vientituotteille, mutta aiheuttaa myös tuontitavaran kalliit hinnat paikallisille. Mitä korkeampi ERDI arvo on, sitä kehittymättömämpi kansantalous on. Talouskasvun myötä myös ERDI arvo pienenee. (Tiusanen 2006a, s. 13)

3.5 Taloudellinen tasapaino

Edistykselliseen markkinatalouteen kuuluu aina osana jonkinasteinen epävakaisuus. Päättäjien haasteena on pitää epävarmuus mahdollisimman pienenä pienentämättä talousjärjestelmän kykyä nostaa elintaso. Taloudelliseen tasapainoon pyrkimisellä yritetään välttää kansantaloudellisia ja liikeloudellisia kriisejä, joiden seuraukset voivat olla todella merkittäviä. Taloudellinen tasapaino tarkoittaa myös korkean inflaation välttämistä sekä suurten heilahtelujen pienentämistä liiketoiminnan aktiivisuudessa, valuuttakursseissa sekä rahoitusmarkkinoilla. Taloudellinen epävakaisuus lisää epävarmuutta, ehkäisee investointeja ja talouskasvua ja vahingoittaa näin elintaso. Taloudelliseen tasapainoon, talouskasvuun ja työllisyyteen pyrkivän maan on noudatettava perusteltuja kokonaistaloudellisia toimintaperiaatteita. (How the IMF Promotes Global Economic Stability)

Taloudellista tasapainoa voidaan tarkastella esimerkiksi tutkimalla inflaation kehitystä ja valtion velan määrää. Pysyvä epätasapaino valtion kirjanpidossa kartuttaa julkisen sektorin velkaa ja siksi valtion täytyy kyetä rahoittamaan budjettivajeensa. (How the IMF Promotes Global Economic Stability)

Taloudellinen tasapaino on yksi tärkeä kriteeri, jota EU käyttää uusien jäsenvaltioehdokkaita arvioidessaan. Euroopan talous- ja rahaliiton (EMU) määrittävässä Maastrichtissa vuonna 1992 allekirjoitetussa sopimuksessa on kohta, joka määrittää, että jäsenvaltion on rajoitettava valtionvelka 60 prosenttiin suhteessa bruttokansantuotteeseen. Tämän rajan ylittämisestä ei kuitenkaan seuraa minkäänlaista rangaistusta. (Yleiskatsaus Euroopan unionin toimintaan - talous ja rahapolitiikka)

4 Elintasoon vaikuttavat tekijät

Elintason osatekijöitä ovat työn tuottavuus ja työpanos. Taloudellista elintasoa mitataan yleisesti asukasta kohti lasketulla bruttokansantuotteella, joka on siis maassa vuoden aikana tuotettujen tavaroiden ja palvelujen yhteenlaskettu arvo eli kansantalouden kokonaistuotannon arvo. Näin ollen elintasoa voidaan parantaa, eli bruttokansantuotetta nostaa, joko parantamalla työn tuottavuutta tai korottamalla työpanosta asukasta kohden. Luonnollisesti elintasoon vaikuttaa myös muita tekijöitä, mutta pitkällä aikavälillä näillä tekijöillä, varsinkin tuottavuuden paranemisella, voidaan selittää suurelta osin aineellisen elintason kasvaminen. (Jalava 2005)

Työn tuottavuuden paraneminen tarkoittaa, että jokaista työtuntia kohden saadaan aikaiseksi enemmän tavaroita ja palveluita. Työpanosta voidaan puolestaan korottaa joko lisäämällä työllisyysastetta tai lisäämällä työllisten tekemän työn määrää. Lopullinen elintason kasvuvauhti on osatekijöidensä, eli tuottavuuden ja työpanoksen, kasvuvauhtien summa. Väestömäärän työpanoksella on ylärajansa, mutta teknisen kehityksen aiheuttamalle työn tuottavuuden kasvulle ei ainakaan toistaiseksi ole tullut rajaa vastaan. Tästä johtuen tuotannon kasvu hidastuu ajan myötä, mikäli tuottavuutta ei paranneta teknisellä kehityksellä. (Jalava 2005)

Työn tuottavuus voidaan laskea kahdella tavalla, joko jakamalla BKT tehdyillä työtunneilla tai työllistettyjen henkilöiden määrällä. Työtunneilla jakamista pidetään parempana, koska se sulkee pois osa-aikatyöstä aiheutuvan virheen. (Labour productivity per hour worked)

Työn tuottavuus voidaan työvoimakustannuksia vertailtaessa ottaa huomioon suorittamalla vertailu yksikkökustannusten avulla. Alhaisin palkkataso itsestään ei välttämättä tarkoita edullisimpia työvoimakustannuksia. Työvoiman yksikkökustannus kuvaa työntekijälle maksetun palkan ja työn tuottavuuden välistä suhdetta. Näin ollen esimerkiksi työvoiman yksikkökustannusten nousu merkitsee työntuottavuuden pienenemistä tai työvoimakustannusten kasvamista. Työvoiman yksikkökustannusten nousu voi vahingoittaa maan kilpailukykyä, koska tällöin maa ei enää houkuttele samassa määrin ulkomaisia yrityksiä halvemmilla työvoimakustannuksillaan. (Tiusanen 2007, s.17)

Tässä raportissa kunkin maan elintason kehittymistä tarkastellaan bruttokansantuotteen muutosprosentteilla. Muutoksen selittäviä syitä puolestaan selvitetään tutkimalla työn tuottavuuden muutosta työtuntia kohden sekä tarkastelemalla työttömyysprosentin kehitystä.

5 Elintaso EU:n jäsenvaltioissa

Elintasoä käsitteleviä tietolähteitä on olemassa lukemattomia. Tilastotietoa elintasoeroista tarjoavat esimerkiksi Maailmanpankki, Euroopan Pankki, Yhdistyneet kansakunnat, International Monetary Fund, Eurostat, CIA, ja Tilastokeskus, muutamia mainitaksemme. Kaikkia näitä edellä mainittuja lähteitä voidaan pitää käytännössä luotettavina. Eri lähteiden tarjoamissa tilastoissa voi olla eroja toisiinsa nähden, mutta edellä mainituissa erot ovat olleet pieniä. Osa lähteistä tarjoaa kattavamman tietotarjonnan kuin toiset ja esimerkiksi suomalainen Tilastokeskus on käyttänyt omassa tiedonhankinnassaan lähteenä mm. Maailmanpankkia. Tässä raportissa lähteenä on käytetty pääasiassa Eurostatia sen tarjoaman laajan tietomäärän vuoksi, mutta myös Maailmanpankin tilastoja on hyödynnetty. Olemme tutkineet erilaisia lähteitä ja päätyneet käyttämään näitä työssämme. Jokaisen taulukon kohdalla kyseinen tieto on kerätty yhdestä ja samasta lähteestä, sen sijaan että eri lähteiden tietoa olisi sekoitettu.

Kappaleessa viisi tarkastelemme EU:n 27 jäsenvaltion elintasoja ja vertailemme niitä toisiinsa. Liitteessä 1 olevaan taulukkoon on koottu kaikkien Euroopan unionin jäsenvaltioiden nimellinen bruttokansantulo, ostovoimakorjattu bruttokansantulo sekä ERDI – arvot vuodelta 2005. Maat on asetettu järjestykseen ostovoimakorjatun BKTL:n mukaan. Aluksi käymme tarkemmin läpi vanhimmat 15 jäsenvaltiota, jonka jälkeen tarkastelun kohteena ovat 12 uusinta, vuosina 2004 ja 2007 liittyneet jäsenvaltiot. Lopuksi vertailemme näitä ryhmiä toisiinsa ja tutkimme syitä elintasoerojen taustalla. Vertailussa käytämme aiemmin raportissa määriteltyjä mittareita.

5.1 EU-15

Tässä kappaleessa käsitellään EU:n 15 ensimmäisen jäsenvaltion elintasoja. Näitä valtiota ovat Alankomaat, Belgia, Espanja, Irlanti, Italia, Itävalta, Kreikka, Luxemburg, Portugali, Ranska, Ruotsi, Saksa, Suomi, Tanska ja Yhdistynyt kuningaskunta.

EU-15 maiden elintasot ovat hyvin lähellä toisiaan ja taulukoiden antamat eroavaisuudet eivät todennäköisesti näy millään tavalla jäsenvaltioiden asukkaiden arkisessa elämässä. Tilastoissa näkyvät eroavaisuudet eivät välttämättä ole niin selviä mitä taulukot kertovat, esimerkiksi kooltaan pienen Luxemburgin asukkaiden elintaso tuskin todellisuudessa on kaksinkertainen verrattuna Suomen elintasoon. Toki eroavaisuuksia löytyy, esim. Pohjoismaiden ja Välimeren jäsenvaltioiden välisessä vertailussa.

5.1.1 Asukaskohtainen BKTL ja BKT:n vuotuinen kasvu EU-15 jäsenvaltioissa

Liitteessä 1 on esitelty EU:n jäsenmaiden nimellinen bruttokansantulo, ostovoimakorjattu bruttokansantulo sekä ERDI vuonna 2005. EU-15 maiden elintaso on ostovoimakorjatulla BKTL:lla mitattuna suhteellisen samankaltainen. Selviä erojakin tosin löytyy, EU-15 maista parhaiten pärjänneen Luxemburgin ostovoimakorjattu BKTL on yli kolminkertainen verrattuna huonoiten sijoittuneeseen Portugaliin. Liitteestä 1 voidaan huomioida, että EU-15 maiden ERDI on alle yhden, muutamaa poikkeusta lukuun ottamatta. Tämä tarkoittaa, että nimellinen bruttokansantulo on korkeampi kuin ostovoimakorjattu bruttokansantulo. Toisin sanoen EU-15 maiden valuutat ovat yliarvostettuja, jonka takia maiden asukkaiden todellinen ostovoima ei siis ole aivan niin suuri kuin nimellinen bruttokansantulo antaa ymmärtää. Todellisen elintason vertaamiseksi onkin parempi käyttää ostovoimakorjattuja BKTL-lukuja.

Luxemburg (\$65 340) erottuu taulukosta poikkeuksellisen suuren ostovoimakorjatun BKTL-luvun vuoksi. Tätä voidaan selittää valtion pienuudella ja vähäisellä väestömäärällä, jolloin maan kehittynyt terästeollisuus ja pankkisektori nostavat maan elintasomittareita huomasti verrattuna muihin EU-15 maihin. Irlanti (\$34 720), Tanska (\$33 570), Itävalta (\$33 140), Yhdistynyt

kuningaskunta (\$32 690), Belgia (\$32 640), Alankomaat (\$32 480), Ruotsi (\$31 420), Suomi (\$31 170), Ranska (\$30 540), Saksa (\$29 210) ja Italia (\$28 840) ovat lukemillaan lähellä toisiaan. Ainoastaan Espanja (\$25 820), Kreikka (\$23 620) ja Portugali (\$19 730) erottuvat ostovoimakorjatun bruttokansantulon perusteella muista EU-15 maista. Näiden maiden ostovoimakorjattu BKTL on vajaan neljänneksen muiden EU-15 maiden keskiarvoa pienempi.

EU-15 maista kaikki, paitsi Tanska, Ruotsi ja Yhdistynyt kuningaskunta, kuuluvat yhteiseen valuutta-alueeseen, jossa on käytössä euro. Uusista jäsenvaltioista myös Slovenia liittyi euroalueeseen vuoden 2007 alussa. Tanskan (ERDI 0,71) ja Ruotsin (ERDI 0,77) nimellinen BKTL on reilusti ostovoimakorjattua BKTL arvoa suurempi. Tämä merkitsee kyseisten maiden valuuttojen yliarvostamista, joka vaikuttaa myös maiden yleiseen hintatasoon. Euroalueen maista ERDI:n mukaan erottuvat Portugali (ERDI 1,22) ja Kreikka (ERDI 1,20), joiden ERDI on reilusti yli yhden. Euroalueen yhteisestä valuutasta huolimatta hintatasapainoa ei ole pystytty saavuttamaan ja näiden maiden hintataso on muita EU-15 maita edullisempi. Nämä kaksi maata myös sijoittuvat EU-15 maista asukaskohtaisen ostovoimakorjatun BKTL:n vertailussa huonoiten.

Taulukossa 1 on nähtävissä asukaskohtaisen ostovoimakorjatun BKT:n kasvuprosentit vuosille 1996–2005. Vuosien 2006 ja 2007 luvut ovat ennusteita. Vuosien 1996–2005 välillä EU-15 maiden kasvu on ollut keskimäärin 1.85 % vuodessa.

Taulukko 1 EU-15 maiden ostovoimakorjatun asukaskohtaisen BKT:n vuotuinen kasvu vuosina 1996–2005 ja ennusteet vuosille 2006 ja 2007

	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007
EU (27 maata)	1.4	2.7	2.6	3.2	3.1	1.8	1.2	0.6	2.3	1.1	-	-
EU (25 maata)	1.9	2.5	2.5	3	3.5	1.7	0.6	1.1	1.6	1.1	2.7	2.1
EU (15 maata)	1.7	2.2	2.7	2.6	3.6	1.5	0.5	0.5	1.9	0.9	2.3	1.8
Alankomaat	2.9	3.8	3.6	3.9	2.9	1.2	-0.4	0	1.6	1.2	2.8	3.1
Belgia	1.4	3.2	1.3	3.1	3.4	0.8	0.8	0.8	2.4	0.4	2.4	2.3
Espanja	1.7	4.2	4.1	3.9	4.5	2.2	1.4	1.4	1.4	2.0	2.6	1.9
Irlanti	7.0	11.1	6.5	9.9	8	4.2	4.0	2.6	2.5	3.3	2.8	3.1
Italia	1.3	1.3	1.9	1.9	3.1	1.8	0	-0.6	0	-0.6	1.2	1.2
Itävalta	2.2	1.7	3.8	2.8	3.1	0.4	0.4	0.8	1.9	1.5	2.5	2.1
Kreikka	1.2	2.3	3.4	3.3	4.3	4.1	3.9	3.8	4.5	3.5	3.4	3.3
Luxemburg	0	4.7	5.2	6.8	7.0	1.6	2.8	0.4	2.9	3.0	5.0	3.9
Portugali	3.4	3.3	4.3	4.1	3.0	1.0	0	-1.0	0	0	1.0	1.0
Ranska	1.0	1.5	3.4	2.8	3.2	1.3	0.4	0.4	1.3	0.9	1.7	1.7
Ruotsi	1.4	2.3	3.6	4.3	4.1	0.8	1.6	1.5	3.8	2.2	3.6	3.1
Saksa	0.8	1.7	2.1	2.0	2.8	1.2	0	-0.4	1.1	1.1	2.6	1.1
Suomi	3.1	5.9	4.7	4.0	4.7	2.0	1.6	1.6	3.1	2.6	4.8	2.8
Tanska	2.3	2.6	1.8	2.5	3.1	0.3	0	0.3	2.0	2.6	2.8	2.2
Yhdistynyt kuningaskunta	2.0	3.3	2.5	3.1	3.6	1.7	1.7	2.2	2.7	1.6	2.1	2.1

Lähde: Growth rate of real GDP per capita

Taulukosta 1 voidaan huomioida, että EU-15 maista kasvu on ollut suurinta Irlannissa, Luxemburgissa, Kreikassa ja Suomessa. Hitainta kasvu on ollut Italiassa, Saksassa, Ranskassa ja Portugalissa. Mielenkiintoisena seikkana voidaan pitää sitä, että nopeinten kasvavat valtiot ovat väkiluvultaan EU-15 pienimpiä, kun taas hitaimmin kasvavien joukossa on neljä viidestä koko EU:n väkiluvultaan suurimmasta valtiosta.

5.1.2 Taloudellinen tasapaino EU-15 jäsenvaltioissa

Taulukko 2 esittää EU-15 maiden valtionvelkaa vuosina 2000 ja 2005. Maat on aseteltu taulukkoon sen mukaan, kuinka paljon niiden valtion velka on prosentteina bruttokansatuotteesta.

Taulukko 2 EU-15 maiden valtionvelka 2000 ja 2005 (% BKT:stä)

	2000	2005
EU-25	62.9	63.2
EU-15	64.1	64.5
Luxemburg	5.5	6.0
Irlanti	38.3	27.4
Tanska	52.3	35.9
Suomi	44.6	41.3
Yhdistynyt kuningaskunta	42.0	42.4
Espanja	61.1	43.1
Ruotsi	52.8	50.4
Alankomaat	55.9	52.7
Itävalta	67.0	63.4
Portugali	53.3	64.0
Ranska	56.8	66.6
Saksa	60.2	67.9
Belgia	109.1	93.2
Italia	111.2	106.6
Kreikka	114.0	107.5

Lähde: General government gross debt

Ylivoimaisesti parhaiten valtionvelkavertailussa on pärjännyt Luxemburg, myös Irlannin valtionvelka on prosentuaalisesti BKT:stä paljon muita EU-15 maita alhaisempi. Lähes kaikkien EU-15 maiden valtionvelan osuus BKT:stä on vähentynyt vuodesta 2000 vuoteen 2005. EU-15 maiden keskiarvoinen valtiovelka vuonna 2005 oli 64.5 prosenttia yhteenlasketusta BKT:stä. EU-15 maista Itävalta, Portugali, Ranska, Saksa, Belgia, Italia ja Kreikka ylittävät EU:n 60 prosentin ylärajan. Kaikki rajan ylittävät jäsenvaltiot kuuluvat myös yhteistä valuuttaa käyttävään euroalueeseen. Räikeimmät ylitykset ovat Kreikalla, Italialla ja Belgiolla. Näiden maiden valtionvelka on n. 100 prosenttia bruttokansantuotteesta.

Taulukossa 3 kuvataan maiden kuluttajahintojen inflaatiota. Kaikkien EU-15 maiden kuluttajahintojen inflaatio on pysynyt kurissa suhteellisen hyvin. EU-15 maiden keskiarvoinen

inflaatio oli vuonna 2006 2.2 prosenttia. Tämä on ihan hyvä lukema inflaatio prosentteja tarkastellessa. Euroalueiden yhteisen valuutan yhtenä tarkoituksena on mm. yhteisen valuutta alueen vakauttaminen ja kuluttajahintojen inflaation rajoittaminen. Inflaatio heikentää talouden kilpailukykyä ja kansalaisten luottamusta sekä heikentää heidän ostovoimaansa. (Yleiskatsaus Euroopan unionin toimintaan - talous ja rahapolitiikka 2007)

Taulukko 3 EU-15 maiden kuluttajahintojen inflaatio

	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006
EU	1.7	1.3	1.2	1.9	2.2	2.1	2.0	2.0	2.2	2.2
Alankomaat	1.9	1.8	2.0	2.3	5.1	3.9	2.2	1.4	1.5	1.7
Belgia	1.5	0.9	1.1	2.7	2.4	1.6	1.5	1.9	2.5	2.3
Espanja	1.9	1.8	2.2	3.5	2.8	3.6	3.1	3.1	3.4	3.6
Irlanti	1.3	2.1	2.5	5.3	4.0	4.7	4.0	2.3	2.2	2.7
Italia	1.9	2.0	1.7	2.6	2.3	2.6	2.8	2.3	2.2	2.2
Itävalta	1.2	0.8	0.5	2.0	2.3	1.7	1.3	2.0	2.1	1.7
Kreikka	5.4	4.5	2.1	2.9	3.7	3.9	3.4	3.0	3.5	3.3
Luxemburg	1.4	1.0	1.0	3.8	2.4	2.1	2.5	3.2	3.8	3.0
Portugali	1.9	2.2	2.2	2.8	4.4	3.7	3.3	2.5	2.1	3.0
Ranska	1.3	0.7	0.6	1.8	1.8	1.9	2.2	2.3	1.9	1.9
Ruotsi	1.8	1.0	0.5	1.3	2.7	1.9	2.3	1.0	0.8	1.5
Saksa	1.5	0.6	0.6	1.4	1.9	1.4	1.0	1.8	1.9	1.8
Suomi	1.2	1.3	1.3	2.9	2.7	2.0	1.3	0.1	0.8	1.3
Tanska	2.0	1.3	2.1	2.7	2.3	2.4	2.0	0.9	1.7	1.9
Yhdistynyt kuningaskunta	1.8	1.6	1.3	0.8	1.2	1.3	1.4	1.3	2.1	2.3

Lähde: Inflation rate

5.1.3 Taloudellinen kehitys EU-15 jäsenvaltioissa

Kuten aiemmin totesimme, elintaso voidaan nostaa mm. parantamalla työn tuottavuutta tai korottamalla työpanosta asukasta kohden. Seuraavan sivun taulukossa 4 on esitetty vuosittainen työntuottavuuden muutos vuosina 1996 – 2005. Taulukon perusteella voidaan todeta, että työntuottavuuden parantuminen on ollut vähäistä 2000-luvulla EU-15 maissa.

Taulukko 4 EU-15 maiden työtuntikohtaisen työn tuottavuuden muutos

	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005
EU-25	-	-	-	-	-	1.5	1.7	1.5	1.6	-
EU-15	1.4	2.0	1.2	1.5	2.8	0.8	1.5	1.3	1.5	1.0
Alankomaat	2.0	2.5	-0.1	2.0	3.9	-1.2	0.7	0.9	3.5	-
Belgia	1.0	1.8	0.8	2.8	1.7	-0.8	1.6	1.4	3.6	-0.7
Espanja	1.0	0.3	-0.2	0.1	0.1	0.7	0.6	0.8	0.7	0.9
Irlanti	4.3	8.3	4.0	5.5	4.8	3.3	5.0	3.5	1.4	1.1
Italia	-0.2	2.2	-0.4	1.1	2.9	0.1	-0.2	-0.2	0.6	-
Itävalta	1.2	0.7	2.5	3.3	2.7	0.3	0.9	0.5	1.9	1.2
Kreikka	4.0	5.9	-0.6	1.2	4.0	5.2	3.7	3.4	3.0	-
Luxemburg	0.2	3.0	2.5	3.4	3.0	-1.8	1.5	0.8	3.7	0.9
Portugali	4.7	4.4	2.2	1.3	4.6	0.1	0.2	0.4	0.1	0.9
Ranska	0.4	2.2	2.6	1.6	3.8	1.0	3.1	1.5	1.6	-
Ruotsi	1.7	3.4	2.2	1.8	3.3	0.6	3.3	3.2	3.3	2.3
Saksa	2.3	2.5	1.2	1.4	2.6	1.8	1.5	1.2	0.7	1.3
Suomi	2.4	2.9	3.7	1.1	3.6	2.1	1.0	2.1	2.8	2.1
Tanska	2.2	0.8	-0.4	0.8	2.1	-0.6	0.9	1.9	1.9	1.3
Yhdistynyt kuningaskunta	1.9	1.3	2.7	2.4	3.3	1.4	2.4	2.4	2.4	-

Lähde: Labour productivity per hour worked - % change over previous year

Ruotsi, Suomi, Kreikka ja Irlanti ovat pystyneet viime vuosina parantamaan työntuottavuuttaan EU-15 maiden keskiarvoa reilusti enemmän. Kuten teoriaosassa mainitsimme työn tuottavuuden paraneminen tarkoittaa, että jokaista työtuntia kohden saadaan aikaiseksi enemmän tavaroita ja palveluita. EU-15 voidaan laskea kehittyneiksi teollisuusmaiksi, joissa työn tuottavuus on teknologian ja ammattiosaamisen vuoksi jo valmiiksi korkealla tasolla, tämän takia työntuottavuuden muutokset eivät ole suuria lyhyellä aikavälillä, toisin kuin esimerkiksi EU:n uusien jäsenvaltioiden siirtymätalouksissa.

Alla oleva taulukko 5 kuvaa EU-15 maiden työntuottavuutta per työtunti suhteessa EU-15, jonka arvo on taulukossa 100. EU-15 maat on asetettu taulukkoon paremmuus järjestyksessä. Luxemburg erottuu taulukosta selvästi edukseen. Valtaisa tuottavuuden eroa muihin EU-15 maihin voi mielestämme taas selittää Luxemburgin pienellä koolla ja tuottavan pankkisektorin tuloksella, jolloin tehdyn työtunnin tulos kasvaa suureksi. Myös Belgia, Irlanti, Ranska ja Alankomaat ovat selvästi EU-15 maiden keskiarvoa ylempänä työntuottavuudessa. Tässä vertailussa Portugali ja Kreikka pärjäsivät huonoiten ja jäivät selvästi EU-15 maiden keskiarvosta.

Taulukko 5 EU-15 maiden työtuntikohtainen työn tuottavuus (EU-15=100)

	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005
EU-25	-	-	-	-	-	90.2	90.8	91.1	91.3	91.5	-
EU-15	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0
Luxemburg	145.4	144.2	138.7	138.7	152.2	150.9	141.7	143.0	153.1	157.6	161.4
Belgia	131.2	129.0	126.5	126.4	126.2	126.5	126.8	127.0	128.9	131.4	128.7
Irlanti	96.9	98.6	105.9	108.7	110.6	112.1	114.1	117.6	120.0	120.3	120.9
Ranska	116.0	115.3	116.9	118.3	117.6	119.2	120.4	120.8	116.8	117.3	-
Alankomaat	113.6	113.6	114.7	112.8	112.8	112.7	115.8	116.7	115.8	115.1	-
Saksa	108.9	109.8	109.1	108.2	107.9	106.7	106.6	106.3	111.2	109.7	109.3
Ruotsi	99.2	99.4	100.0	99.1	101.0	101.9	99.4	99.0	101.9	101.9	101.4
Tanska	105.1	106.0	104.9	103.2	105.1	104.9	103.9	101.1	100.6	101.1	102.0
Yhdistynyt kuningaskunta	89.9	90.8	91.8	92.7	93.4	94.4	95.7	98.3	98.0	99.7	-
Itävalta	99.9	99.4	96.7	96.6	99.2	100.2	98.1	96.3	98.4	99.1	98.8
Suomi	93.7	93.2	95.4	98.5	97.2	98.4	100.2	98.5	93.4	95.5	94.6
Italia	104.9	103.2	102.5	102.6	101.9	101.1	99.9	96.9	92.5	90.9	89.1
Espanja	93.6	93.0	90.4	89.6	90.2	87.5	87.7	88.4	88.9	88.5	89.1
Kreikka	60.6	61.7	64.3	62.9	62.7	65.0	66.2	69.5	71.2	71.6	-
Portugali	60.1	60.9	62.6	63.5	64.7	66.1	65.4	64.8	61.0	59.8	60.2

Lähde: Labour productivity per hour worked - relative to EU-15

Taulukossa 6 kuvaamme EU-15 maiden työttömyysastetta. Taulukon mukaan EU-15 maiden keskiarvoinen työttömyysaste on laskenut tasaisesti vuodesta 1995 vuoteen 2006. Taulukosta voi myös huomata, että 90-luvun Euroopan yleisen taloudellisen laman hurjista yli 15 % työttömyyslukuista on päästy kaikkien EU-15 maiden osalta alle 10 % työttömyyslukuihin.

Taulukko 6 EU-15 maiden työttömyysaste

	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006
EU-27	-	-	-	-	-	8.6	8.5	8.9	9.0	9.1	8.7	7.9
EU-15	10.1	10.1	9.8	9.3	8.5	7.6	7.2	7.6	8.0	8.1	7.9	7.3
Kreikka	9.2	9.6	9.8	10.8	12.0	11.2	10.7	10.3	9.7	10.5	9.8	-
Ranska	11.1	11.6	11.5	11.1	10.5	9.1	8.4	8.7	9.4	9.6	9.6	9.0
Espanja	18.4	17.8	16.7	15.0	12.5	11.1	10.3	11.1	11.1	10.6	9.2	8.6
Saksa	8.0	8.5	9.1	8.8	7.9	7.2	7.4	8.2	9.0	9.5	9.5	8.4
Belgia	9.7	9.5	9.2	9.3	8.5	6.9	6.6	7.5	8.2	8.4	8.4	8.3
Suomi	15.4	14.6	12.7	11.4	10.2	9.8	9.1	9.1	9.0	8.8	8.4	7.7
Italia	11.2	11.2	11.3	11.3	10.9	10.1	9.1	8.6	8.4	8.0	7.7	-
Portugali	7.3	7.3	6.8	5.1	4.5	4.0	4.0	5.0	6.3	6.7	7.6	7.4
Ruotsi	8.8	9.6	9.9	8.2	6.7	5.6	4.9	4.9	5.6	6.3	7.5	7.1
Yhdistynyt kuningaskunta	8.5	7.9	6.8	6.1	5.9	5.3	5.0	5.1	4.9	4.7	4.8	5.3
Itävalta	3.9	4.3	4.4	4.5	3.9	3.6	3.6	4.2	4.3	4.8	5.2	4.8
Luxemburg	2.9	2.9	2.7	2.7	2.4	2.3	2.0	2.7	3.7	5.1	4.5	4.8
Irlanti	12.3	11.7	9.9	7.5	5.7	4.2	4.0	4.5	4.7	4.5	4.3	4.4
Tanska	6.7	6.3	5.2	4.9	5.2	4.3	4.5	4.6	5.4	5.5	4.8	3.9
Alankomaat	6.6	6.0	4.9	3.8	3.2	2.8	2.2	2.8	3.7	4.6	4.7	3.9

Lähde: Unemployment rate

Parhaiten työttömyysasteen kehityksessä ovat taulukon 6 mukaan pärjänneet Alankomaat ja Tanska, jossa työttömyysasteet ovat alle neljän prosentin. Suurinta työttömyys on EU-15 maissa tällä hetkellä Kreikassa, Ranskassa, Espanjassa, Belgiassa ja Saksassa. Mielestämme tätä voidaan osaltaan selittää kyseisten maiden suurella maahanmuuttajien määrällä. Esimerkiksi Ranskassa, Espanjassa ja Saksassa maahanmuuttajien suuri työttömyys on aiheuttanut yhteiskunnallisia levottomuuksia.

Alla olevassa taulukossa 7 kuvataan työvoiman yksikkökustannusten muutosta vuosina 1995–2006. Taulukon 7 perusteella ei voida vertailla maita toisiinsa, koska luvut kertovat vain kyseisen valtion työvoiman yksikkökustannusten muutosta edellisvuoteen verrattuna. Mittari kuvaa siis työntekijälle maksetun palkan ja työn tuottavuuden välistä suhdetta. Työvoiman yksikkökustannusten kasvu merkitsee työntuottavuuden pienenemistä tai työvoimakustannusten kasvamista.

Taulukko 7 EU-15 maiden työvoiman yksikkökustannusten muutos

	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006
EU-27	-	-0.6	-0.8	-0.4	0.3	0.3	0.1	-0.6	-0.4	-1.0	-0.6	-
EU-15	-	-0.7	-0.9	-0.4	0.2	0.3	0.2	-0.3	-0.4	-0.9	-0.4	-
Alankomaat	-1.5	-0.9	-1.3	0.8	-0.5	-1.2	-0.1	0.9	0.2	-0.9	-2.4	-1.4
Belgia	-2.6	0.0	-0.7	-0.8	1.0	-1.5	2.2	0.3	-1.0	-2.6	0.3	-
Espanja	-4.2	0.1	-0.3	-0.7	-0.7	-0.6	-1.0	-1.2	-1.2	-1.4	-1.8	-1.1
Irlanti	-6.3	-2.3	-4.3	-1.6	-3.6	-2.0	-0.9	-3.5	0.2	3.5	0.6	-
Italia	-3.3	0.3	0.3	-4.6	-0.3	-1.5	0.3	-0.2	0.5	-0.4	0.8	0.6
Itävalta	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Kreikka	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	0.4	-
Luxemburg	11.7	0.1	2.0	-0.5	-4.2	0.6	6.7	-0.0	-2.4	1.2	-1.9	-
Portugali	-6.0	1.4	-0.5	3.8	7.0	0.9	-0.1	-0.1	0.2	-2.1	0.2	-
Ranska	-0.3	-0.4	-1.0	-1.0	1.1	-0.3	0.3	0.6	-0.1	-0.6	-0.0	-
Ruotsi	-3.0	4.0	-0.6	-0.1	-1.9	4.1	3.2	-0.6	-1.0	-1.1	-0.5	-2.4
Saksa	0.0	-0.5	-1.4	-0.4	0.1	1.3	-0.4	-0.6	-0.3	-1.3	-1.7	-1.5
Suomi	-2.7	0.5	-3.2	-2.1	-0.1	-1.6	0.5	-0.1	1.5	-0.4	2.0	-1.8
Tanska	0.2	0.3	-0.6	2.1	0.5	-2.4	1.9	0.9	0.6	-1.4	-2.2	-0.2
Yhdistynyt kuningaskunta	-1.3	-2.4	-0.1	1.3	0.4	1.6	1.3	-1.1	-0.3	-0.4	1.7	-

Lähde: Real unit labour cost growth

Taulukosta 7 voidaan huomata että viime vuosina EU-15 maiden työvoiman yksikkökustannusten muutos on ollut erittäin vähäistä. EU-15 keskiarvoinen työvoiman yksikkökustannus on ollut 2002 vuodesta lähtien laskeva, eli se voidaan tulkita pienenä työntuottavuuden paranemisena, koska työvoimakustannukset eivät ole merkittävästi ainakaan laskeneet EU-15 maissa, ennemminkin päinvastoin. Eniten työn tuottavuus on parantunut viime vuosina Alankomaissa, Espanjassa ja Tanskassa. Taulukosta 7 voidaan huomata, että EU-15 maista Suomessa ja Irlannissa työvoiman yksikkökustannusten muutos on kasvanut eniten 3-4 viime vuoden aikana. Tämä johtunee todennäköisesti työvoimakustannusten kasvusta kyseisissä maissa. Aika ajoin

valtiot suorittavat yleisen palkankorotuksen suhteuttaakseen palkat inflaatioon, jonka takia jokaisen maan kohdalla on huomattavissa jaksoja jolloin työvoiman yksikkökustannukset muutos on ollut kasvava edellisvuoteen nähden.

5.2 Uudet jäsenvaltiot

Tässä kappaleessa käsitellään vuosina 2004 ja 2007 EU:hun liittyneiden maiden elintasoja. Vuonna 2004 EU:hun liittyivät Kypros, Malta, Latvia, Liettua, Viro, Puola, Slovakia, Slovenia, Tšekki sekä Unkari. Vuonna 2007 liittyneitä maita puolestaan ovat Romania ja Bulgaria. Maltaa ja Kyprosta lukuun ottamatta kymmenen muuta uutta jäsenvaltiota ovat siirtymätalouksia.

Pienituloisten suuremmasta määrästä johtuen BKT- tai BKTL- tilastot eivät siirtymätalouksien kohdalla ole välttämättä täysin tarkkoja. Tämä johtuu siitä, että epävirallisen liiketoiminnan osuus on oletettavasti sitä suurempi, mitä alhaisempi maan elintaso on. Köyhät ihmiset voivat itse tuottaa sen mitä he kuluttavat tai hankkia sen vaihtokaupalla ilman varsinaista rahankäyttöä, eikä tällainen kaupankäynti näy millään tavoin BKT- tai BKTL- tilastoissa. BKTL-luvut ovat lisäksi maan keskiarvoja, eivätkä kerro mitään tulojen jakautumisesta. Länsi-Euroopan maissa julkinen sektori tasoittaa jossain määrin näitä eroja, mutta Itäisessä Euroopassa julkisen sektorin toiminta on vielä selkeästi vaatimattomammalla tasolla ja tuloerot siten merkittävämpiä. (Tiusanen 2006b, s.27)

5.2.1 Asukaskohtainen BKTL ja BKT:n vuotuinen kasvu uusissa jäsenvaltioissa

Elintasoa mitattaessa siirtymätalouksien oletetaan usein olevan samalla tasolla toisiinsa nähden (Tiusanen 2007). Liitteessä 1 olevasta taulukosta kuitenkin nähdään, ettei näin ole. Siirtymävaiheen alussa 1990-luvulla kaikki siirtymätaloudet kärsivät taloudellisesta lamasta. Siitä toipuminen alkoi 1990-luvun puolivälissä, mutta toipuminen ei ollut kaikkien maiden osalta yhtä nopeaa. Näin ollen eri siirtymätalouksien välillä on elintasossa hyvinkin suuria eroja. Siirtymätalouksien osalta taulukon kärjessä olevan Slovenian asukaskohtainen ostovoimakorjattu

BKTL on melkein kolme kertaa suurempi kuin taulukon viimeisenä olevan Bulgarian. Siirtymätalouksien elintasoja käsiteltäessä maakohtaiset erot on siis hyvä ottaa huomioon.

Liitteessä 1 on esitelty EU:n jäsenmaiden nimellinen bruttokansantulo, ostovoimakorjattu bruttokansantulo sekä ERDI vuonna 2005. Taulukosta nähdään, että todellisilla valuuttakursseilla mitattu BKTL on jokaisen vuoden 2004 jälkeen liittyneen maan kohdalla pienempi kuin ostovoimalla korjattu lukema. Näin ollen nimellinen BKTL antaa virheellisen käsityksen näiden maiden elintasosta. Nimellisellä BKTL:lla mitattuna elintasoerot taulukon maiden välillä olisivat todella huomattavia. Suurimmat erot nimellisen ja todellisen BKTL:n väliltä löytyvät EU:n uusimmilta jäsenvaltioilta, Bulgarialta (ERDI 2,50) ja Romanialta (ERDI 2,33). BKTL:lla mitattuna myös näiden maiden elintaso on joukon alhaisin; Bulgarian ostovoimakorjattu BKTL oli vuonna 2005 \$8630 ja Romanian \$8940. Kypros ja Malta, jotka siis eivät ole siirtymätalouksia, sijoittuvat uusien jäsenvaltioiden osalta taulukon yläpäähän eli näissä maissa elintaso on joukon korkeimpia. Kyproksen ostovoimakorjattu BKTL oli vuonna 2005 \$22 230 ja Maltan \$18 960. Heidän kanssaan samalla tasolle taulukossa yltävät vain Slovenia (\$22160) ja Tšekki (\$20 140). Elintasoltaan korkeimpien siirtymätalouksien ERDI:n arvo on alhaisin ja lähestyy yhtä.

Ostovoimakorjatulla BKTL:lla mitattuna uusien jäsenvaltioiden joukosta Kyproksen, Slovenian, Tšekin ja Maltan jälkeen korkein elintaso löytyy Unkarista, jonka ostovoimakorjattu BKTL vuonna 2005 oli \$16 940. Viidenneksi sijoittuu Slovakia (\$15 760), jonka jälkeen tulevat Viro (\$15 420), Liettua (\$14 220), Puola (\$13 490), Latvia (\$13 480) ja lopuksi siis Romania ja Bulgaria.

Taulukossa 8 on nähtävissä asukaskohtaisen ostovoimakorjatun BKT:n kasvuprosentit vuosille 1997 -2005. Vuosien 2006 ja 2007 luvut ovat ennusteita.

Taulukko 8 Uusien jäsenvaltioiden ostovoimakorjatun asukaskohtaisen BKT:n vuotuinen kasvu vuosina 1997–2005 sekä ennusteet vuosille 2006 ja 2007

	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007
EU-27	1.4	2.7	2.6	3.2	3.1	1.8	1.2	0.6	2.3	1.1	-	-
EU-25	1.9	2.5	2.5	3	3.5	1.7	0.6	1.1	1.6	1.1	2.7	2.1
EU-15	1.7	2.2	2.7	2.6	3.6	1.5	0.5	0.5	1.9	0.9	2.3	1.8
Bulgaria	-8.3	-9.1	10	0	9.1	8.3	0	7.7	7.1	6.7	6.3	5.9
Kypros	0	0.9	3.6	3.5	4.2	2.4	0.8	0	2.4	1.5	1.5	1.5
Latvia	6.7	12.5	5.6	0	10.5	9.5	4.3	8.3	11.5	10.3	9.4	11.4
Liettua	0	14.3	6.3	0	5.9	5.6	5.3	15	4.3	12.5	7.4	6.9
Malta	-	-	-	-	-	-2.2	1.1	-2.3	0	1.2	1.1	1.1
Puola	3.6	6.9	6.5	3	5.9	2.8	0	5.4	5.1	2.4	4.8	4.5
Romania	-	-	-	-	0	9.1	8.3	7.7	7.1	6.7	6.3	5.9
Slovenia	3.8	4.9	3.5	5.7	4.3	2.1	3	2.9	4.8	3.6	4.4	4.2
Slovakia	7.1	6.7	3.1	0	0	3	5.9	2.8	5.4	5.1	7.3	6.8
Tšekki	4.9	-2.3	0	2.4	2.3	4.5	2.2	2.1	4.2	6	5.7	5.4
Unkari	3	2.9	5.7	5.4	7.7	4.8	4.5	4.3	4.2	4	3.8	3.7
Viro	5	14.3	4.2	0	12	7.1	10	9.1	5.6	13.2	11.6	8.3

Lähde: Growth rate of real GDP per capita

Vauhdikkainta BKT:n kasvu on ollut siirtymätalouksissa, joista Latvia, Viro ja Liettua ovat kasvaneet nopeimmin, jopa yli 10 %:n vuosivauhtia. Myös Romania ja Bulgaria ovat saavuttaneet hyviä kasvulukemia. Vaatimattominta kasvu on ollut Kyproksella ja Maltalla ja siirtymätalouksista hitainta kehitys on ollut Puolassa ja hyvin kehittyneessä Sloveniassa. Taulukossa on myös annettu EU-15, EU-25 sekä EU-27 keskiarvot. Niiden avulla nähdään, että siirtymätalouksien kasvu on ollut huomattavasti nopeampaa kuin vanhojen EU:n jäsenmaiden.

5.2.2 Taloudellinen tasapaino uusissa jäsenvaltioissa

Euroopan unionin jäsenvaltioilta edellytetään taloudellista tasapainoa, etenkin mailta jotka haluavat liittyä EU:n valuuttaunioniin euroon. Taulukko 9 esittää uusien jäsenmaiden valtionvelkaa vuosina 2000 ja 2005. Maat on aseteltu taulukkoon sen mukaan, kuinka paljon niiden valtionvelka on prosentteina bruttokansatuotteesta.

Taulukko 9 Uusien jäsenvaltioiden valtionvelka 2000 ja 2005 (% BKT:stä)

	2000	2005
EU-25	62.9	63.2
EU-15	64.1	64.5
Viro	4.7	4.5
Latvia	12.9	12.1
Romania	22.7	15.2
Liettua	23.8	18.7
Slovenia	27.4	28.0
Tšekki	18.2	30.4
Bulgaria	73.6	29.9
Slovakia	49.9	34.5
Puola	36.8	42.0
Unkari	55.4	57.7
Kypros	61.6	69.2
Malta	56.4	74.2

Lähde: General government gross debt

Selkeästi parhaiten tässä vertailussa on pärjännyt Viro varovaisella rahapolitiikallaan. Sen valtionvelka on prosentuaalisesti BKT:stä paljon muita maita alhaisempi, vain 4.5 %. Siirtymätalouksista korkein valtionvelan osuus on Unkarilla, lähes 58 %. Lukema lähestyy EU:n asettamaa 60 %:n rajaa. Kypros ja Malta ylittävät tämän rajan selvästi. Yllä olevassa taulukossa Baltian mailla on Keski-Euroopan siirtymätalouksia paremmat tulokset. Kuuden maan valtionvelan osuus BKT:stä on vähentynyt vuodesta 2000 vuoteen 2005. Merkittävä pudotus on ollut Bulgarialla. Lopuilla kuudella osuus on kasvanut, eniten Maltalla. Yhdelläkään siirtymätaloudella valtionvelan osuus ei ole kohtuuttoman suuri.

Keskusjohtoisissa talousjärjestelmissä hintoja ohjasi valtio. Kommunismien romahtaminen ja markkinamekanismin käyttöönotto synnyttivät inflaatioaallon siirtymätalouksissa siirtymän alkuaikoina. Vielä 1990-luvun puolivälissäkin siirtymätalouksien inflaatio oli huomattavaa. (Tiusanen 2005, s. 31) Taulukossa 10 on esitetty kuluttajahintojen inflaation vuosittainen muutos vuosina 1997–2006.

Taulukko 10 Uusien jäsenvaltioiden kuluttajahintojen inflaatio

	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006
EU	1.7	1.3	1.2	1.9	2.2	2.1	2.0	2.0	2.2	2.2
Bulgaria	-	18.7	2.6	10.3	7.4	5.8	2.3	6.1	6.0	7.4
Kypros	3.3	2.3	1.1	4.9	2.0	2.8	4.0	1.9	2.0	2.2
Latvia	8.1	4.3	2.1	2.6	2.5	2.0	2.9	6.2	6.9	6.6
Liettua	10.3	5.4	1.5	1.1	1.6	0.3	-1.1	1.2	2.7	3.8
Malta	3.9	3.7	2.3	3.0	2.5	2.6	1.9	2.7	2.5	2.6
Puola	15.0	11.8	7.2	10.1	5.3	1.9	0.7	3.6	2.2	1.3
Romania	154.8	59.1	45.8	45.7	34.5	22.5	15.3	11.9	9.1	6.6
Slovenia	8.3	7.9	6.1	8.9	8.6	7.5	5.7	3.7	2.5	2.5
Slovakia	6.0	6.7	10.4	12.2	7.2	3.5	8.4	7.5	2.8	4.3
Tšekki	8.0	9.7	1.8	3.9	4.5	1.4	-0.1	2.6	1.6	2.1
Unkari	18.5	14.2	10.0	10.0	9.1	5.2	4.7	6.8	3.5	4.0
Viro	9.3	8.8	3.1	3.9	5.6	3.6	1.4	3.0	4.1	4.4

Lähde: Inflation rate

Siirtymätalouksien joukosta vuonna 1997 inflaatio oli vaatimattominta Slovakiassa, 6.0 %. 10 % rajan alle sijoittuivat myös Tšekki, Latvia, Slovenia ja Viro. Romaniassa inflaatio oli huikeaa, yli 150 %. Liettua ylitti 10 % vain niukasti. Puola ja Unkarikin jäivät alle 20 %:n. Maltan ja Kyproksen inflaatio on näiden kymmenen vuoden aikana pysytellyt enimmäkseen alle 4 %:n. Kyproksen lukema näyttää asettuneen kahden prosentin tienoille ja Maltalla hieman sen yli.

1990-luvun loppupuolella inflaatio hidastui kaikissa maissa melko selvästi. 2000-luvulla parhaan hintatasapainon ovat saavuttaneet Liettua, Tšekki, Puola ja Slovenia. Puolan 1,2 % on jo lähellä vakaata hintatasoa. Bulgaria, Latvia, Romania ja Unkari näyttävät kärsivän suhteellisen korkeasta inflaationopeudesta, joka ei juuri näytä merkkejä selvästä hidastumisesta. Kahdestatoista uudesta jäsenmaasta ainoastaan Slovenia on kelpuutettu mukaan EU:n talous- ja rahaliitto EMUun.

5.2.3 Taloudellinen kehitys uusissa jäsenvaltioissa

Edellä esitetystä taulukosta 8, jossa siis kuvattiin BKT:n vuotuista kasvua, nähdään, että elintaso kaikissa 12 uudessa jäsenvaltiossa on viimeisten kymmenen vuoden aikana parantunut. Bruttokansantuote on kasvanut etenkin siirtymätalouksissa, Latvian, Viron ja Liettuan ollessa kasvullaan joukon kärkipäässä.

Alla olevassa taulukossa 11 on esitetty vuosittainen työn tuottavuuden muutos vuosina 1996 – 2005. Valitettavasti taulukko on puutteellinen; Romanian ja Bulgarian tietoa ei ollut saatavilla ja aiempien vuosien tiedot puuttuvat myös osalta muista maista. Työn tuottavuus näyttää taulukon perusteella parantuneen selkeästi kaikissa siinä esitetyissä maissa, lukuun ottamatta Kyprosta ja Maltaa. Näiden maiden tuottavuus kuitenkin on jo, kuten seuraavasta taulukosta 12 nähdään, siirtymätalouksien tasoa selkeästi korkeammalla. Vertailtaessa EU-15 maihin, Kypros ja Malta ovat hieman Portugalin ja Kreikan tasoa korkeammalla.

Taulukko 11 Uusien jäsenvaltioiden työtuntikohtaisen työn tuottavuuden muutos

	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005
EU-25	-	-	-	-	-	1.5	1.7	1.5	1.6	-
EU-15	1.4	2	1.2	1.5	2.8	0.8	1.5	1.3	1.5	1
Tšekki	4.3	-1.4	1.1	4.1	4	6.6	1.7	3.9	3.7	-
Viro	-	-	-	-	-	7.2	6.4	5.5	7.5	7.6
Kypros	-	-	-	-	-	-5	1.2	-0.8	1	1.4
Latvia	-	-	-	5.7	9.4	6.2	5.2	4.3	10.5	-
Liettua	4.3	7.6	8.1	4.3	2.2	10.2	6.3	8.9	6	2.4
Unkari	2	3.1	3.4	0	7	6	3.9	4.3	5.6	4.4
Malta	-	-	-	-	-	0.5	0.6	-2.5	-0.3	-
Puola	-	-	-	-	-	4.1	4.3	4.8	4	0.6
Slovenia	-	8.1	4.3	3.3	2.6	1.8	3.1	2.6	6.3	-
Slovakia	6.8	7.4	6.2	2.5	2.5	3.3	7.8	6.8	3.6	2.6

Lähde: Labour productivity per hour worked - % change over previous year

Siirtymätalouksista merkittävin tuottavuuden parannus näyttää olleen Liettuassa, Latviassa ja Virossa. Myös Bulgaria ja Romania ovat saavuttaneet merkittävää kasvua tuottavuudessaan. Työllistettyä henkeä kohden mitatun BKT:n kasvun perusteella Romanian tuottavuus parani

vuosina 2000–2005 eniten kaikista siirtymätalouksista. Bulgarian vastaava lukema oli huomattavasti vaatimattomampi, mutta toisaalta työvoiman tuottavuus teollisuuden osalta parani Tiisanen tutkimusten mukaan myös Bulgariassa merkittävästi. Romania ja Bulgaria saavuttivat teollisuudessa vuosina 2001–2004 noin 40 %:n kasvun. Lukemat kuuluivat siirtymätalouksien joukon kärkipäähän. (Tiisanen 2006, s. 42, pub 31).

EU-15 maihin verrattuna kasvu on kaikilla siirtymätalouksilla ollut merkittävästi suurempaa. Kuten taulukosta 12 nähdään, siirtymätalouksissa tuottavuus on kuitenkin vielä vanhojen jäsenmaiden tasoa huomattavasti matalammalla. Tästä johtuen niiden on helpompi saavuttaa suuria kasvulukuja.

Taulukko 12 Uusien jäsenvaltioiden työtuntikohtainen työn tuottavuus (EU-15=100)

	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005
EU-25	-	-	-	-	-	90.2	90.8	91.1	91.3	91.5	-
EU-15	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0
Malta	-	-	-	-	-	76.7	74.9	75.1	74.5	72.2	-
Kypros	-	-	-	-	-	69.0	66.0	64.5	65.7	67.3	68.4
Slovenia	-	55.8	59.1	60.9	61.9	61.0	62.1	62.1	64.2	67.8	-
Slovakia	38.7	40.9	42.1	44.2	45.0	46.7	48.2	52.1	55.0	56.0	57.0
Unkari	43.8	44.1	44.5	45.5	44.8	46.5	50.3	51.5	52.7	53.7	54.8
Tšekki	44.2	46.2	44.6	44.5	45.6	45.4	48.1	49.0	51.0	52.1	-
Puola	-	-	-	-	-	41.4	42.4	43.6	44.2	45.6	45.3
Viro	-	-	-	-	-	34.0	35.4	36.9	39.4	41.1	44.6
Liettua	29.9	30.6	31.9	33.7	34.5	34.5	37.8	38.8	42.6	43.8	44.1
Latvia	-	-	-	27.9	28.8	30.6	31.6	32.1	33.0	35.5	-

Lähde: Labour productivity per hour worked - relative to EU-15

Alla olevasta taulukosta 13 näkyy uusien jäsenmaiden työttömyysaste vuosina 1996–2006. Maat on laitettu järjestykseen vuoden 2006 lukujen perusteella. Vuonna 2005 näissä kymmenessä siirtymätaloudessa työttömänä oli yhteensä arviolta noin 5 miljoonaa henkilöä (Tiusanen 2006b, s.40).

Taulukko 13 Uusien jäsenvaltioiden työttömyysaste

	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006
EU-27	-	-	-	-	8.6	8.5	8.9	9.0	9.1	8.7	7.9
EU-15	10.1	9.8	9.3	8.5	7.6	7.2	7.6	8.0	8.1	7.9	7.3
Puola	-	10.9	10.2	13.4	16.1	18.2	19.9	19.6	19.0	17.7	14.0
Slovakia	-	-	12.6	16.4	18.8	19.3	18.7	17.6	18.2	16.3	13.3
Bulgaria	-	-	-	-	16.4	19.5	18.1	13.7	12.0	10.1	8.9
Unkari	9.6	9.0	8.4	6.9	6.4	5.7	5.8	5.9	6.1	7.2	7.5
Malta	-	-	-	-	6.7	7.6	7.5	7.6	7.4	7.3	7.4
Romania	-	5.3	5.4	6.6	7.2	6.6	8.4	7.0	8.1	7.2	7.4
Tšekki	-	-	6.4	8.6	8.7	8.0	7.3	7.8	8.3	7.9	7.2
Latvia	-	-	14.3	14.0	13.7	12.9	12.2	10.5	10.4	8.9	6.8
Slovenia	6.9	6.9	7.4	7.3	6.7	6.2	6.3	6.7	6.3	6.5	6.0
Liettua	-	-	13.2	13.7	16.4	16.5	13.5	12.4	11.4	8.3	5.9
Viro	-	9.6	9.2	11.3	12.8	12.4	10.3	10.0	9.7	7.9	5.6
Kypros	-	-	-	-	4.9	3.8	3.6	4.1	4.6	5.2	4.9

Lähde: Unemployment rate

Selvästi korkein työttömyysaste löytyy Puolalta ja Slovakialta. Vaikka parannusta on selkeästi tapahtunut, Puolan 14.0 % on silti huomattavan korkea luku, eikä Slovakia ole siitä kaukana.

1990-luvun lopulla työttömyys lisääntyi siirtymätalouksissa mutta 2000-luvun alusta lähtien kehitys on ollut positiivista jokaisen uuden jäsenvaltion kohdalla ja työttömyys on kääntynyt laskuun. Selvästi alhaisin työttömyysaste löytyy Kyprokselta, 4,9 %. Siirtymätalouksien osalta parhaimman työllisyyden ovat saavuttaneet Viro, Liettua Slovenia ja Latvia. Slovenia on useilla mittareilla mitattuna menestynein siirtymätalous. Se on onnistunut saavuttamaan 6 prosentin työttömyysasteen, jota yleiseurooppalaisessa vertailussa voidaan jo pitää suhteellisenä täystyöllisyytenä. Latvian työttömyysaste on 6,8 % ja Viro ja Liettua ovat molemmat onnistuneet alittamaan 6 %:n rajan.

Tšekki, Romania, Malta ja Unkari ovat suunnilleen samanlaisissa lukemissa työttömyysasteen ollessa näissä maissa 7,2 ja 7,5 %:n välissä. Alhaisesta palkkatasosta huolimatta Bulgariassa ei ole pystytty vielä saavuttamaan korkeaa työllisyyslukua. Työttömyysaste siellä on laskenut tasaisesti vuoden 2001 jälkeen ja viime vuonna se oli 8,9 %.

Alla olevassa taulukossa 14 kuvataan työvoiman yksikkökustannusten muutosta vuosina 1995–2006. Taulukosta on jokseenkin vaikea hahmottaa kehityksen suuntaa, koska eri maiden kustannuksia ei voida vertailla toisiinsa. Luku kertoo vain kyseisen valtion työvoiman yksikkökustannusten muutoksen edellisvuoteen verrattuna. Taulukosta voidaan kuitenkin nähdä, että voimakkaimmin yksikkökustannukset näyttävät kasvaneen Unkarissa, jossa vuoden 2000 jälkeen kasvua on tullut joka vuosi, viime vuotta lukuun ottamatta. Muualla kehitys on ollut vaihtelevampaa. Kokonaisuudessaan uusien jäsenmaiden palkkataso ja työvoiman yksikkökustannukset ovat nousseet 1990-luvun alkupuolelta lähtien, vaikka kasvuvauhti eri vuosina onkin ollut vaihtelevaa.

Taulukko 14 Uusien jäsenvaltioiden työvoiman yksikkökustannusten muutos

	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006
EU-27	-	-0.6	-0.8	-0.4	0.3	0.3	0.1	-0.6	-0.4	-1.0	-0.6	-
Bulgaria	-	-13.6	-8.0	18.4	-2.2	-5.4	0.8	-3.4	0.4	-2.6	1.7	-
Kypros	-	1.5	0.6	-3.5	6.3	-3.9	-1.5	3.9	4.2	-1.7	-1.1	-
Latvia	-	4.4	1.6	-3.1	-1.7	-6.9	-3.9	-4.2	2.0	-0.6	5.5	1.7
Liettua	-3.4	6.2	1.5	2.5	2.6	-8.2	-4.5	2.2	1.9	0.7	-2.3	-
Malta	-	3.7	-1.3	0.5	-0.5	-3.4	5.8	-1.2	2.8	-0.2	-2.4	-3.2
Puola	-	2.7	0.2	-1.1	-1.5	-2.4	3.0	-4.4	-3.6	-6.0	-1.7	-
Romania	-	-	-	-	-7.6	21.7	-1.1	-5.6	-2.6	-0.8	6.1	-
Slovenia	4.3	-3.4	-2.8	-2.1	-2.6	3.3	0.4	-1.3	-2.2	0.3	0.1	-1.4
Slovakia	2.2	-2.0	3.0	3.4	-3.6	-0.6	-1.5	-0.3	1.1	-2.6	-1.8	-0.9
Tšekki	-	2.8	1.2	-3.2	0.4	0.7	1.0	3.1	2.7	-1.5	-0.9	-
Unkari	-8.7	-2.6	-2.3	-1.8	-4.0	-0.8	3.2	0.1	0.7	1.2	0.1	-1.4
Viro	-2.6	-6.7	-1.8	-0.8	4.7	-8.8	-2.4	-1.5	4.7	2.2	-3.8	-0.4

Lähde: Real unit labour cost growth

Vuonna 2005 alhaisimmat työvoiman yksikkökustannukset löytyivät Bulgariasta, ja korkeimmat puolestaan Sloveniasta. Työvoiman yksikkökustannuksiltaan Slovenia alkaa jo lähestyä Länsi-Euroopan tasoa. Toisiinsa nähden suunnilleen samalla tasolla tuolloin olivat Puola, Tšekki, Viro

ja Unkari. Näitä jonkin verran alempana olivat Romania, Slovakia, Latvia ja Liettua. Latvian, Liettuan ja Puolan työvoiman yksikkökustannusten kehitys vuosina 2000–2005 oli laskeva, kaikilla muilla mailla muutos oli kasvava. (Tiusanen 2006b, s.38)

Yksikkökustannusten laskun voidaan tulkita johtuvan tuottavuuden parantumisesta kustannuksiin verrattuna ja nousu puolestaan on todennäköisesti seurausta kustannusten noususta. Toki tuottavuus on todennäköisesti myös samaan aikaan parantunut. Siirtymätaloudet ovat perinteisesti houkutelleet ulkomaisia yrityksiä halvemmilla työvoimakustannuksillaan. Näin ollen työvoiman yksikkökustannusten nousu voi vahingoittaa niiden kilpailukykyä. Latvian, Liettuan ja Puolan laskeva kehitys sen sijaan johtaa niiden kilpailukyvyn paranemiseen.

5.3 Jäsenvaltioiden vertailu

Ostovoimakorjatulla BKTL:llä mitattuna EU:n alhaisin elintaso löytyy Bulgariasta ja Romaniasta, joiden asukaskohtainen BKTL vuonna 2005 oli alle 9000 USD. EU:n selvästi korkein elintaso puolestaan on Luxemburgissa. Vuonna 2005 asukaskohtainen BKTL oli siellä 65 340 USD. Ero näiden maiden välillä on siis lähes kahdeksankertainen ja köyhimpien maiden ero EU-15 keskitasoon (n. 30 000 USD) on puolestaan yli kolminkertainen.

5.3.1 Elintasoerojen syntyminen

Elintasoerojen olemassa oloon jäsenvaltioiden sisällä tai niiden välillä on monia syitä. Ero voi johtua pitkäaikaisista haittatekijöistä, jotka esimerkiksi ovat seurausta syrjäisestä maantieteellisestä sijainnista tai lähihistorian sosiaalisesta tai taloudellisesta muutoksesta. Edellä mainittujen haittatekijöiden vaikutus näkyy yleensä ihmisten heikkona sosiaalisena asemana, koulujen heikkotasoisuutena, korkeana työttömyytenä ja riittämättömänä infrastruktuurina. (Yleiskatsaus Euroopan unionin toimintaan - aluepolitiikka 2006)

Elintasoerot Itäisen ja Läntisen Euroopan välillä kasvoivat merkittävästi 1970 ja 1980-luvuilla. Tämä oli seurausta siitä, että kommunistinen järjestelmä ei pystynyt kilpailemaan Läntisen Euroopan kanssa. Kommunismien aikaan yritysten toimintaa ei motivoinut tuotto vaan tärkeintä oli saavuttaa tuotantokiintiöt keinolla millä hyvänsä. Näin ollen yrityksissä ei juurikaan kiinnitetty huomiota kustannussäästöihin tai tuottavuuden parantamiseen. Elintasoerojen kasvu johti lopulta 1980- ja 1990-lukujen taitteessa kommunismin kaatumiseen Itäisessä Euroopassa. Sen romahtamisen jälkeen 1990-luvulla tuottavuus parani nopeasti useissa siirtymätalouksissa. (Tiusanen 2006b, s. 25, 41)

5.2.2 Jäsenmaiden elintasokehityksen vertailu

Tässä raportissa aiemmin esitetyn tutkimuksen pohjalta on selvää, että viimeisten kymmenen vuoden aikana EU:n uusiin jäsenvaltioihin kuuluvien siirtymätalouksien elintaso on kasvanut EU-15 maiden elintaso nopeammin. Tämän seurauksena elintasoero Läntisen ja Itäisen Euroopan välillä on pienentynyt.

Liitteenä 2 on taulukko asukaskohtaisen ostovoimakorjatun BKTL:n muutoksesta vuodesta 2000 vuoteen 2005. Taulukossa on esitetty näiden vuosien BKTL lukemat sekä indeksi, joka kertoo viiden vuoden aikana tapahtuneen muutoksen suuruuden. Taulukon antamien tietojen perusteella seuraavassa vertaillaan EU-maita toisiinsa ja nähdään kuinka siirtymätaloudet ovat nopeammalla kasvullaan saavuttaneet Läntisen Euroopan maita.

Eniten elintason voidaan katsoa parantuneen Latviassa, Liettuaassa ja Virossa. Näissä maissa BKTL on kasvanut lähes 70 prosentilla. Romania ja Bulgaria eivät ole kaukana Baltian maiden kasvulukemista. Niiden BKTL on kasvanut viidessä vuodessa puolella. Tämän jälkeen kasvuluvuissa tulevat seuraavana Slovakia ja Unkari noin 40 %:n kasvullaan. Vanhoista jäsenmaista vain Kreikka ja Irlanti yltävät siirtymätalouksien tasolle. Niissä kasvu on ollut muihin EU-15 maihin verrattuna vaikuttavaa. Kreikan indeksi on 134,7 ja Irlannin 131,5. Kreikan ja Irlannin väliin sijoittuu Tšekki, jonka indeksi on 134,3. Kymmenen siirtymätalouden joukossa matalimmat kasvuluvut olivat Slovenialla ja Puolalla. Slovenian lukema selittyy sen jo

saavuttamalla joukon korkeimmalla elintasolla. Slovenian indeksi on 131,3 ja Puolan 131,0. EU-15 maissa BKTL:n kasvu on ollut selvästi vaatimattomampaa kuin siirtymätalouksissa. Niissä kasvu vaihtelee 10 prosentista 35 prosenttiin. Kreikan ja Irlannin jälkeen suurimmat kasvuluvut saavuttivat Luxemburg, Yhdistynyt kuningaskunta, Suomi, Ruotsi ja Espanja. Näissä kasvu oli hieman yli 20 %. Yli 15 prosentin kasvuun ylsivät Tanska, Belgia, Ranska, Itävalta, Italia ja Saksa. EU-15 joukosta heikoiten vertailussa pärjäsivät Portugal, Alankomaat ja Saksa. Myös uusiin jäsenmaihin kuuluvat Kypros ja Malta sijoittuvat joukon hännille. Kyproksen vuoden 2005 bruttokansantuloa ei ollut saatavilla, joten sen tilalla on käytetty vuoden 2004 lukemaa. Näin ollen indeksi kertoo vain neljän vuoden kasvun. Maltan BKTL:n kasvu oli kaikkien EU maiden vaatimattominta, vain noin 8 %.

Tällä hetkellä EU:n korkein elintaso on Luxemburgissa. Siirtymätalouksista korkein elintaso löytyy puolestaan Sloveniassa, joka on elintasoltaan EU-15 maista heikoiten sijoittuvien Kreikan ja Portugalin kanssa suurin piirtein samalla tasolla. Myös Tšekki ohitti Portugalin elintasovertailussa vuonna 2005.

5.3.3 Jäsenmaiden taloudellisen tasapainon vertailu

Jäsenvaltioiden taloudellista tasapainoa arvioimme valtionvelan määrällä suhteessa BKT:seen (taulukot 2 ja 9) ja kuluttajahintojen inflaation avulla (taulukot 3 ja 10). EU-15 maiden valtionvelan osuus on yleisesti ollut laskeva. Ainoastaan Yhdistynyt kuningaskunta, Portugal, Ranska ja Saksa ovat kasvattaneet valtionvelan määrää suhteessa BKT:seen vuodesta 2000 vuoteen 2005 mennessä. EU-15 maista suhteellisesti velattomimpia ovat Luxemburg, Irlanti ja Tanska. Suurimpia velallisia ovat Kreikka, Italia ja Belgia. Näiden maiden valtionvelan määrä suhteessa BKT:seen on jopa yli 100 %. Uusissa jäsenvaltioissa valtionvelan osuus on vaihdellut enemmän. Huomattavaa kuitenkin on, että kaikkien uusien jäsenvaltioiden, Kyprosta ja Maltaa lukuun ottamatta, valtionvelan osuus on alle Euroopan talous- ja rahaliiton (EMU) vaativan 60 prosentin suhteessa BKT:seen. Osittain EU:n jäsenvaatimusten takia uusissa jäsenvaltioissa valtionvelka on pidetty alle sovitun rajan. EU-15 maista, jopa seitsemän valtiota (Kreikka, Italia, Belgia, Saksa, Ranska, Portugal ja Itävalta) ylittävät sovitun 60 prosentin rajan. Todennäköisesti

myös EU-15 maiden tulisi noudattaa tarkasti sovittuja kriteerejä, koska muuten uudet jäsenvaltiot saavat tulevaisuudessa noudattaa vanhojen esimerkkiä ja kasvattavat valtionvelan määrää suhteessa BKT:sta.

Kuluttajahintojen inflaatio on pysynyt viime vuosina hyvin kurissa lähes kaikissa EU:n 27 jäsenvaltiossa. Euroalueen tuoma vakaus näkyy myös kuluttajahintojen inflaation maltillisena kehityksenä. Myös EU-15 maiden euroalueeseen kuulumattomien Tanskan, Ruotsin ja Yhdistyneen kuningaskunnan kuluttajahintojen inflaation kehitys on ollut hyvä. Uusien jäsenvaltioiden inflaation kehitys on ollut luonnollisesti epävakampien taloudellisten tilanteiden takia rajumpaa. Romanian vuoden 1997 huimista yli 150 % inflaatiolukemista on päästy vuoteen 2006 mennessä 6.6 prosenttiin. Myös Bulgarian, Puolan ja Unkarin inflaatiolukemat ovat laskeneet viimeisen kymmenen vuoden aikana. Nämä ovat tulosta uusien jäsenvaltioiden taloudellisten tilanteiden vahvistumisesta ja tasapainottumisesta. Ulkomaiset investoijat ovat myös huomanneet tämän ja uusiin jäsenvaltioihin uskalletaan tehdä yhä enemmän investointeja.

5.3.4 Syitä elintasoerojen pienenemiselle

Syynä elintasoeron pienenemiselle voidaan pitää EU-15 maiden vaatimatonta talouskasvua sekä työntuottavuuden parantumista uusissa jäsenmaissa. Talouskasvu EU-15 maissa on viimeisten kymmenen vuoden ajan ollut vaatimatonta ja tämän voidaan katsoa olevan seurausta useista eri tekijöistä. Vanhojen jäsenmaiden palkkataso on ollut korkea, työajat puolestaan lyhyitä, eläkeiät matalia, sekä työmarkkinat joustamattomia. Lisäksi syynä voidaan pitää ns. Kiinailmiötä, eli työvoimavaltaisten toimintojen siirtymistä alhaisemman kustannusten maihin. (Tiusanen 2006b, s. 25)

Uusissa jäsenvaltioissa talouskasvu on sen sijaan ollut vauhdikkaampaa työntuottavuuden kasvaessa. Työttömyysaste on pienentynyt Itä-Euroopan maissa ja näin ollen työn määrä on oletettavasti lisääntynyt. Tärkein tekijä tuottavuuden parantumisen taustalla on kuitenkin ollut teknologinen kehitys, jota investoinnit ovat siivittäneet. Siirtymätalouksissa investointien osuus BKT:stä on kasvanut selkeästi 1990-luvun alun lukemista ja tälläkin hetkellä uusien jäsenmaiden

luvut ovat suurempia kuin suuressa osassa EU-15 maista. Tämä on nähtävissä liitteessä 3 olevassa taulukossa. Myös ulkomaisilla investoinneilla on ollut suuri merkitys. Eritoten Virossa, Unkarissa ja Tšekissä ulkomaisten investointien osuus BKT:stä on ollut erittäin suuri (World Investment Report 2007). Näin ollen viime vuosien kehitys on johtanut teollisentuotannon määrän kasvamiseen (The World Factbook) sekä työn ja tuotteiden laadun paranemiseen.

5.3.5 Elintasoerojen kaventumisen seurauksia

Elintason nousu siirtymätalouksissa näkyy työvoiman yksikkökustannusten nousuna, mikä on pääasiassa seurausta työvoimakustannusten nopeammasta nousemisesta suhteessa työntuottavuuden parantumiseen. Voimakkainta tämä kehitys on ollut Unkarissa.

Toinen selkeä merkki idän ja lännen elintasoerojen tasoittumisesta Euroopassa on hintatasoerojen kaventuminen. Suhteellisen hintatason muutos vuosina 1995–2005 on nähtävissä liitteenä 4 olevasta taulukosta, jossa maat on järjestetty kalleimmasta halvimpaan. Taulukko ei kerro todellista hintatasojen muutosta, mutta siitä voidaan nähdä eri maiden eroavaisuudet toisiinsa nähden. Hinnat ovat valuuttojen aliarvostuksesta johtuen perinteisesti olleet selkeästi alhaisempia Euroopan itäosissa. Nyt taloudellisen kehityksen ja kohentuneen kilpailukyvyn myötä aliarviointietu katoaa ja valuuttakurssit ovat vahvistuneet ja sen seurauksena hintataso on noussut. Tämä voidaan nähdä ERDI – arvon pienenemisenä. Hinnat muodostuvat raaka-aineen ja kiinteistöjen yms. hinnan, työkustannusten, kilpailun, ja verotuksen perusteella. Muutokset näissä ovat nostaneet hintoja kaikissa siirtymätalouksissa, lukuun ottamatta Sloveniaa, jossa hintataso on pysynyt lähes samana edellisten kymmenen vuoden ajan. Muutos on ollut merkittävää, mutta ero muihin vanhoihin EU:n jäsenvaltioihin on silti edelleen huomattava.

6 Elintasoerojen vaikutus EU:n toimintaan

Euroopan Unionin alue on yksi varakkaimmista ja vakaimmista alueista maailmassa. Siitä huolimatta EU:n sisällä vallitsee suuria elintasoeroja. Jäsenvaltioiden välisiä eroja lisäsi Bulgarian ja Romanian liittymien Euroopan Unioniin alkuvuodesta 2007. Kaikkien Itä-Euroopan uusien jäsenvaltioiden bruttokansantulo on EU:n keskitason alapuolella. EU:n aluepolitiikan avulla pyritään tasoittamaan rikkaiden ja köyhien alueiden välisiä eroja. Näin lisätään taloudellista solidaarisuutta ja yhtenäisyyttä Euroopan Unionissa. (Yleiskatsaus Euroopan unionin toimintaan - aluepolitiikka)

6.1 EU:n aluepolitiikka

EU:n aluepolitiikan voi kiteyttää kahteen sanaan, solidaarisuus ja koheesio. Taloudellisen solidaarisuuden avulla tuetaan kansalaisia ja alueita, jotka ovat taloudellisesti ja sosiaalisesti heikommassa asemassa EU:n keskitasoon nähden. Koheesiolla tarkoitetaan sitä hyötyä, mikä syntyy kaikille kun tulokuilu rikkaiden ja köyhien välillä pienenee. (Yleiskatsaus Euroopan unionin toimintaan - aluepolitiikka)

Vauraus jakaantuu epätasaisesti myös valtioiden sisällä. Tästä hyvänä esimerkkinä oli 1990-luvulla EU:n suurimman valtion Saksan jakautuminen rikkaaseen Länsi-Saksaan ja köyhempään kommunismista vapautuneeseen Itä-Saksaan. Osittain EU:n avulla tätä tulokuilua on onnistuttu kaventamaan. Tällä hetkellä jäsenvaltioiden vauraammat alueet ovat yleensä suuria kaupunkikeskittymiä kun taas maaseudut ovat yleensä köyhempää aluetta. Tämä pätee sekä EU-15 että uusissa jäsenvaltioissa. EU:n aluepolitiikan avulla pyritään siis vähentämään myös jäsenvaltioiden sisäisiä elintasoeroja. (Yleiskatsaus Euroopan unionin toimintaan - aluepolitiikka)

Dynaamisen ja kestäväen aluepolitiikan ansiosta köyhempien jäsenvaltioiden elintaso on pystytty nostamaan. Toinen hyvä esimerkki EU:n aluepolitiikan toimimisesta on Irlanti. Irlanti liittyi vuonna 1973 unioniin ja maan BKT oli 64 prosenttia EU:n keskitasosta. Tänä päivänä Irlannin BKT on yksi EU:n korkeimpia. Vuonna 2004 sovittiin unionin yhteisistä tavoitteista, jotta uusien

jäsenvaltioiden elintaso saataisiin lähemmäksi EU:n keskitasoa mahdollisimman nopeasti. (Yleiskatsaus Euroopan unionin toimintaan - aluepolitiikka)

6.2 Elintasoerojen pienentäminen

EU:n taistelu elintasoeroja vastaan perustuu aluepolitiikan neljään rakennerahastoon: Euroopan aluekehitysrahastoon, Euroopan sosiaalirahastoon, EU:n yleisen maatalousrahaston maaseudun kehittämistä koskevaan osastoon ja taloudelliseen tukeen kalastusyhteisöille (YKP). Näistä rahastoista on maksettu vuodesta 2000 vuoden 2006 loppuun n. 213 miljardia euroa. Tämä summa vastaa n. kolmasosaa EU:n kaikista menoista. (Yleiskatsaus Euroopan unionin toimintaan - aluepolitiikka)

Edellä mainitun summan lisäksi 18 miljardia euroa maksettiin koheesiorahastolle, joka perustettiin 1993 rahoittamaan liikenne- ja ympäristöinfrastruktuuria jäsenvaltioissa, joiden BKT oli tuolloin alle 90 % unionin keskitasosta (Kreikka, Irlanti, Espanja ja Portugali). Tällä hetkellä rahaston toimet käsittävät myös kaikki uudet jäsenvaltiot. Irlanti on jätetty pois, koska sen elintaso on kohonnut vahvan talouskehityksen myötä. (Yleiskatsaus Euroopan unionin toimintaan - aluepolitiikka)

6.3 Tukien käyttökohteet

Kaikkien EU-maiden köyhät ja heikoimmassa asemassa olevat alueet voivat saada tukea neljästä rakennerahastosta alla lueteltujen perusteiden tai tavoitteiden mukaisesti. EU:n tuet jaetaan kolmen eri tavoitealueen mukaan. (Yleiskatsaus Euroopan unionin toimintaan - aluepolitiikka)

- Yhteensä 70 prosenttia rahoituksesta menee niin sanotuille tavoitteen 1 alueille, joissa BKT on alle 75 prosenttia EU:n keskitasosta. Noin 22 prosenttia unionin väestöstä elää niillä 50 alueella, jotka hyötyvät näistä varoista, joilla parannetaan perusinfrastruktuuria ja tuetaan yritysinvestointeja.

- Lisäksi 11,5 prosenttia varoista käytetään tavoitteen 2 alueilla (alueilla, joilla vallitsee taloudellinen taantuma rakenteellisten vaikeuksien vuoksi) taloudellisen ja sosiaalisen elvyttämisen tukemiseen. Noin 18 prosenttia EU:n väestöstä asuu tällaisilla alueilla.
- Tavoite 3 keskittyy työpaikkojen luomista koskeviin aloitteisiin ja ohjelmiin, jotka eivät kuulu tavoitteen 1 alaan. Yhteensä 12,3 prosenttia rahoituksesta ohjataan koulutusjärjestelmien mukauttamiseen ja uudenaikaistamiseen sekä muihin työllisyyttä edistäviin aloitteisiin.
- Lisäksi on neljä erityisaloitetta, joiden arvo on noin 5,35 prosenttia rakennerahastoista. Ne koskevat rajat ylittävää yhteistyötä, kaupunki uudistusohjelmia ja tasavertaista pääsyä työmarkkinoille. (Yleiskatsaus Euroopan unionin toimintaan - aluepolitiikka)

Vuonna 2004 EU myönsi kaiken kaikkiaan 92 miljardia euroa tukia 25 jäsenvaltiolle. Vuonna 2004 suurimmat tukien saajat olivat Espanja (16,4 miljardia euroa), Ranska (12,9 miljardia euroa), Saksa (11,7 miljardia euroa), Italia (10,4 miljardia euroa) ja Yhdistynyt kuningaskunta (7,1 miljardia euroa). Kaikki edellä mainitut jäsenvaltiot ovat EU-15 maita ja väkiluvultaan suurimpia EU:ssa. Suurimmat tuen saajat ovat myös EU:n budjetin suurimpia rahoittajia. (First budget of enlarged EU benefits all Member States)

Uusista jäsenvaltioista Puola (2,7 miljardia euroa) sai määrällisesti eniten tukia vuonna 2004 ja oli kaikkien EU-maiden välisessä vertailussa kymmenenneksi suurin tukien saaja. Kaikki EU:n uudet jäsenvaltiot olivat nettosaajia, eli ne saivat enemmän tukia kuin joutuivat maksamaan EU:n budjettiin varoja. Bruttokansantuloon suhteutettuna uusista jäsenvaltioista tukia sai eniten Liettua (2,81 %), Viro (2,50 %) ja Lavia (2,46 %). Näiden maiden yläpuolelle ylsivät ainoastaan EU-15 maista Kreikka (3,52 %) ja Portugali (3,35 %). (First budget of enlarged EU benefits all Member States)

6.4 Uusista jäsenvaltioista huolehtiminen

Vuodesta 2007 EU:ssa on noudatettu uudenlaista aluepolitiikkaa. Nykyinen ohjelmakausi kattaa vuodet 2007–2013. Jakoa vanhoihin ja uusiin jäsenvaltioihin ei enää tehdä. Aluepolitiikan menettelytapoja pyritään yksinkertaistamaan ja tehostamaan, näin rahoitus pystytään kohdistamaan alueille, jotka sitä eniten tarvitsevat. Rakenne- ja koheesiorahastojen yhteenlaskettu talousarvio uudella ohjelmakaudella on n. 308 miljardia euroa. Summa vastaa 36:ta prosenttia EU:n kokonaismenoista kyseisellä kaudella. EU:n kokonaisbudjetti vuodelle 2007 on 126, 5 miljardia euroa, eli noin kolme kertaa Suomen valtion vuosittaisen budjetin verran. (Yleiskatsaus Euroopan unionin toimintaan - aluepolitiikka, Financial programming and budget)

Rahoituksen kohdentamista varten on perustettu erilaisia pienempiä rahasto-ohjelmia liittymisen jälkeistä aikaa varten. Näiden ohjelmien arvo on yhteensä n. 30 miljardia euroa. Kyseiset ohjelmat ovat: ISPA, joka on liittymistä valmisteleva rakennepolitiikan väline ja rahoittaa ympäristö- ja liikennehankkeita, Sapard, joka on maatalouden ja maaseudun kehittämisen erityinen liittymisohjelma sekä Phare, joka vahvistaa uusien jäsenten hallinnollisia ja institutionaalisia valmiuksia sekä rahoittaa investointihankkeita. (Yleiskatsaus Euroopan unionin toimintaan - aluepolitiikka)

6.5 Tulevaisuuden näkymät

Vuonna 2007 alkaneella ohjelmakaudella EU:n aluepolitiikan tuet jaetaan karkeasti seuraavanlaisesti. Käytettävissä olevasta kokonaismäärästä 79 prosenttia ohjataan köyhien ja rikkaampien alueiden välisen kuilun kaventamiseen, joka on selvästi EU:n sisäisen politiikan tärkeimpiä linjauksia. Köyhien alueiden kilpailukyvyyn parantamiseen ja työpaikkojen luomiseen varataan 17 prosenttia. Loput neljä prosenttia suunnataan raja-alueiden väliseen yhteistyöhön. (Yleiskatsaus Euroopan unionin toimintaan - aluepolitiikka)

Tulevaisuudessa EU tulee jatkamaan laajentumistaan. Tällä hetkellä uusia EU:n jäsen ehdokkaita ovat Makedonia, Kroatia ja Turkki. Makedonia ja Turkki ovat molemmat ostovoimakorjatulla BKTL:lla mitattuna kaikkien tämän hetkisten EU:n jäsenmaiden alapuolella. Kroatia ylittää ostovoimakorjatulla BKTL:lla nykyisistä jäsenmaista Bulgarian ja Romanian ja onkin todennäköisin vaihtoehto seuraavaksi uudeksi jäsenvaltioksi. (Yleiskatsaus Euroopan unionin toimintaan - aluepolitiikka)

7 Yhteenveto

Kommunismien hallitessa Itä-Eurooppaa elintasoerot idän ja lännen välillä kasvoivat voimakkaasti. Länsi-Eurooppa kehittyi itää huomattavasti nopeammin ja elintasoerojen kasvu johti lopulta 1980- ja 1990-lukujen taitteessa kommunismin kaatumiseen. Tuolloin 1990-luvun alussa elintasoero idän ja lännen välillä oli todella huomattava. Kommunismin romahtamisen jälkeen tuottavuus parani nopeasti useissa siirtymätalouksissa ja viimeisten kymmenen vuoden aikana näiden maiden elintaso on kasvanut EU-15 maiden elintaso nopeammin. Elintasoero Läntisen ja Itäisen Euroopan välillä on selvästi kaventunut.

Mahdollisimman todenmukaisten tulosten saavuttamiseksi elintasovertailu tehdään ostovoimakorjattuja bruttokansantulo- tai bruttokansantuotelukuja käyttäen. Tällöin maiden väliset erot hintatasoissa tulevat huomioiduiksi. Tällä hetkellä EU:n korkein elintaso löytyy Luxemburgista, jossa ostovoimakorjattu BKTL oli vuonna 2005 lähes kaksinkertainen verrattuna toiseksi sijoittuvaan Irlantiin. Alhaisimman elintason maita ovat EU:n tuoreimmat jäsenvaltiot Bulgaria ja Romania. Ero Bulgarian ja Luxemburgin välillä on yli seitsenkertainen. Siirtymätalouksista korkein elintaso on Sloveniassa, joka on EU-15 maista heikoiten sijoittuvien Kreikan ja Portugalin kanssa jokseenkin samalla tasolla. Ero uusien ja vanhojen maiden välillä on siis edelleen selkeä, vaikkakin kaventumassa vähitellen. Vanhat, EU:n länsieurooppalaiset jäsenvaltiot ovat elintasovertailun kärjessä ja uudet, Itä-Euroopan siirtymätaloudet sijoittuvat vertailun hännille. Myös molempien ryhmien sisällä on havaittavissa huomattavia eroja.

Syynä elintasoerojen pienenemiselle voidaan pitää vanhojen jäsenmaiden vaatimatonta talouskasvua sekä uusien jäsenmaiden tuottavuuden ja kilpailukyvyn parantumista. EU-15 maiden vaatimattoman talouskasvun voidaan katsoa olevan seurausta mm. korkeasta palkkatasosta, lyhyistä työajoista ja matalista eläkei'istä. Uusissa jäsenvaltioissa talouskasvu on sen sijaan ollut vauhdikkaampaa; työttömyysaste on pienentynyt ja investoinnit ovat nopeuttaneet teknologista kehitystä. Uusissa jäsenmaissa teollisen tuotannon määrä on kasvanut ja työn ja tuotteiden laatu parantunut.

Vaikka siirtymätaloudet ovat viimeisten kymmenen vuoden aikana kehittyneet huomattavasti ja kasvu on ollut nopeaa, tulee elintasoerojen täydelliseen tasoittumiseen kuitenkin kulumaan vielä vuosikymmeniä. Ero on edelleen niin selkeä, ettei nopeita muutoksia voida nykyisillä kasvuvauhdeilla saavuttaa. EU-15 maiden tason saavuttaminen vaatii uusilta jäsenmailta pitkäjänteistä kehitystoimintaa, investointeja sekä myös vanhojen jäsenmaiden tukea. EU pyrkii toiminnallaan kaventamaan jäsenmaidensa välisiä elintasoeroja tukemalla köyhimpiä ja heikoimmassa asemassa olevia alueita. Tämä tapahtuu rakennerahastojen kautta mm. köyhempien alueiden kilpailukykyä parantamalla ja työllisyyttä lisäämällä.

Tulevaisuuden laajenemisen myötä elintasoerot tuskin katoavat EU:sta kokonaan. Heikommassa asemassa oleville maille EU:n jäsenyys käytännössä tarkoittaa mahdollisuutta parempaan tulevaisuuteen. Tämän hetkisten jäsen ehdokkaiden elintaso on nykyiseen EU:hun verrattuna erittäin alhainen. EU:n aluepolitiikkaa tarvitaan siis myös tulevaisuudessa elintasoerojen kaventamiseen sen alueella.

LÄHTEET

... ja miten bruttokansantulo (BKTL) eroaa siitä? [Tilastokeskuksen www-sivuilta] [viitattu 6.3.2007] Saatavissa:

<http://www.stat.fi/tup/verkkokoulu/data/talt/03/02/index.html>

BKT:n rajoituksia taloudellisen hyvinvoinnin mittarina. [Tilastokeskuksen www-sivuilta] [viitattu 6.3.2007] Saatavissa:

<http://www.stat.fi/tup/verkkokoulu/data/talt/03/10/index.html>

Comparative price levels. [Eurostatin www-sivuilla] [viitattu 2.4.2007] Saatavissa: http://epp.eurostat.ec.europa.eu/portal/page?_pageid=1996,39140985&_dad=portal&_schema=PORTAL&screen=detailref&language=en&product=Yearlies_new_economy&root=Yearlies_new_economy/B/B2/B21/er011

EU lyhyesti - Mitä Euroopan unioni tekee? [Euroopan unionin portaali] [viitattu 28.1.2007] Saatavissa: http://europa.eu/abc/12lessons/index5_fi.htm

EU lyhyesti – Talous- ja rahaliitto Euro. [Euroopan unionin portaali] [viitattu 28.1.2007] Saatavissa: http://europa.eu/abc/12lessons/index7_fi.htm

Euroopan unionin historia. [Euroopan unionin portaali] [viitattu 31.1.2007] Saatavissa: http://europa.eu/abc/history/index_fi.htm

Financial programming and budget [Euroopan komissio] [viitattu 17.4.2007] Saatavissa: http://ec.europa.eu/budget/index_en.htm

First budget of enlarged EU benefits all Member States. [Euroopan unionin portaali] [viitattu 5.4.2007] Saatavissa:

<http://europa.eu/rapid/pressReleasesAction.do?reference=IP/05/1175&format=HTML&aged=0&language=EN&guiLanguage=en>

General goverment gross debt. [Eurostatin www-sivuilla] [viitattu 21.3.2007] Saatavissa: http://epp.eurostat.ec.europa.eu/portal/page?_pageid=1996,39140985&_dad=portal&_schema=PORTAL&screen=detailref&language=en&product=SDI_MAIN&root=SDI_MAIN/sdi/sdi_as/sdi_as_pub/sdi_as1300

Growth rate of real GDP per capita. [Eurostatin www-sivuilla] [viitattu 21.3.2007] Saatavissa: http://epp.eurostat.ec.europa.eu/portal/page?_pageid=1996,39140985&_dad=portal&_schema=PORTAL&screen=detailref&language=en&product=SDI_MAIN&root=SDI_MAIN/sdi/sdi_ed/sdi_ed1000

How the IMF Promotes Global Economic Stability. [International Monetary Fund:n www-sivuilla] Päivitetty Elokuussa 2006 [viitattu 10.4.2007] saatavissa <http://www.imf.org/external/np/exr/facts/globstab.htm>

Inflation rate. [Eurostatin www-sivuilla] [viitattu 21.3.2007] Saatavissa: http://epp.eurostat.ec.europa.eu/portal/page?_pageid=1996,39140985&_dad=portal&_schema=PORTAL&screen=detailref&language=en&product=SDI_MAIN&root=SDI_MAIN/sdi/sdi_ed/sdi_ed_inv/sdi_ed1160

Jalava, Jukka (2005) Elintaso on tullut tuottavuudesta. [verkkojulkaisu] [viitattu 8.3.2007] Saatavissa: http://www.stat.fi/tup/tietotrendit/tt_01_05_jalava.html

Kansainvälinen hintavertailu. [Tilastokeskuksen www-sivuilta] [viitattu 6.3.2007] Saatavissa: <http://www.stat.fi/meta/til/kvhv.html>

Katsaus Euroopan unioniin - Mitä Euroopan unioni tekee? [Euroopan unionin portaali] [viitattu 27.1.2007] Saatavissa: http://europa.eu/abc/panorama/whatdoes/index_fi.htm

Katsaus Euroopan unioniin - Moninaisuudessaan yhtenäinen. [Euroopan unionin portaali] [viitattu 27.1.2007] Saatavissa: http://europa.eu/abc/panorama/index_fi.htm

Kolme tapaa laskea BKT. [Tilastokeskuksen www-sivuilta] [viitattu 6.3.2007] Saatavissa: <http://www.stat.fi/tup/verkkokoulu/data/talt/03/05/index.html>

Labour productivity per hour worked - % change over previous year. [Eurostatin www-sivuilla] [viitattu 21.3.2007] Saatavissa:

http://epp.eurostat.ec.europa.eu/portal/page?_pageid=1996,39140985&_dad=portal&_schema=PORTAL&screen=detailref&language=en&product=SDI_MAIN&root=SDI_MAIN/sdi/sdi_ed/sdi_ed_com/sdi_ed1200

Labour productivity per hour worked - relative to EU-15. [Eurostatin www-sivuilla] [viitattu 21.3.2007] Saatavissa:

http://epp.eurostat.ec.europa.eu/portal/page?_pageid=1996,39140985&_dad=portal&_schema=PORTAL&screen=detailref&language=en&product=STRIND_ECOBAC&root=STRIND_ECOBAC/ecobac/eb022

Living Standard Measurement Study. [Maailmanpankin www-sivuilla] [viitattu 3.4.2007] Saatavissa: <http://www.worldbank.org/LSMS/guide/describe.html>

Maailma numeroina. [Tilastokeskuksen www-sivuilta] Päivitetty 8.3.2007 [viitattu 1.4.2007] Saatavissa: <http://www.stat.fi/tup/maanum/taulukot.html>

Mistä Bruttokansantuotteessa (BKT) on kyse... [Tilastokeskuksen www-sivuilta] [viitattu 6.3.2007] Saatavissa: <http://www.stat.fi/tup/verkkokoulu/data/talt/03/01/index.html>

Mitä BKT sisältää... [Tilastokeskuksen www-sivuilta] [viitattu 6.3.2007] Saatavissa: <http://www.stat.fi/tup/verkkokoulu/data/talt/03/03/index.html>

Real unit labour cost growth. [Eurostatin www-sivuilla] [viitattu 21.3.2007] Saatavissa:

http://epp.eurostat.ec.europa.eu/portal/page?_pageid=1996,39140985&_dad=portal&_schema=PORTAL&screen=detailref&language=en&product=STRIND_ECOBAC&root=STRIND_ECOBAC/ecobac/eb050

The World Factbook. [CIA:n www-sivuilla] [viitattu 25.3.2007] Saatavissa: <https://www.cia.gov/cia/download.html>

Tiusanen, T. 2007. Doing Business in Transitional Economies. Lappeenrannan teknillinen yliopisto. 58 s.

Tiusanen, T. 2006a. Foreign Investors in Transitional Economies: Cases in Manufacturing and Services. Lappeenranta, Digipaino. 61 s.

Tiusanen, T. 2006b. Transitional Economies and International Competitiveness. Lappeenranta, Digipaino. 53s.

Tiusanen, T. 2005. EU's Eastern Enlargement and the Future Expansion of the Eurozone. Lappeenranta, Digipaino. 54s.

Total investment. [Eurostatin www-sivuilla] [viitattu 2.4.2007] Saatavissa: http://epp.eurostat.ec.europa.eu/portal/page?_pageid=1996,39140985&_dad=portal&_schema=PORTAL&screen=detailref&language=en&product=SDI_MAIN&root=SDI_MAIN/sdi/sdi_ed/sdi_ed_inv/sdi_ed1100

Unemployment Rate. [Eurostatin www-sivuilla] [viitattu 21.3.2007] Saatavissa: http://epp.eurostat.ec.europa.eu/portal/page?_pageid=1996,39140985&_dad=portal&_schema=PORTAL&screen=detailref&language=en&product=Yearlies_new_population&root=Yearlies_new_population/C/C4/C42/em071

World Development Report 2007. [Maailmanpankin www-sivuilta] [viitattu 2.4.2007] Saatavissa: http://www-wds.worldbank.org/external/default/WDSContentServer/WDSP/IB/2006/09/13/000112742_20060913111024/additional/indicators.pdf

Yleiskatsaus Euroopan unionin toimintaan - aluepolitiikka. [Euroopan unionin portaali] [viitattu 3.4.2007] Saatavissa: http://europa.eu/pol/reg/overview_fi.htm

Yleiskatsaus Euroopan unionin toimintaan - talous ja rahapolitiikka. [Euroopan unionin portaali] [viitattu 20.2.2007] Saatavissa: http://europa.eu/pol/emu/overview_fi.htm

LIITE 1 Asukaskohtainen ostovoimakorjattu BKTL EU:n jäsenvaltiossa vuonna 2005

	BKTL/henk., USD	BKTL/henk., PPP, USD	ERDI
Luxemburg	65 630	65 340	1,00
Irlanti	40 150	34 720	0,86
Tanska	47 390	33 570	0,71
Itävalta	36 980	33 140	0,90
Yhdistynyt kuningaskunta	37 600	32 690	0,87
Belgia	35 700	32 640	0,91
Alankomaat	36 620	32 480	0,89
Ruotsi	41 060	31 420	0,77
Suomi	37 460	31 170	0,83
Ranska	34 810	30 540	0,88
Saksa	34 580	29 210	0,84
Italia	30 010	28 840	0,96
Espanja	25 360	25 820	1,02
Kreikka	19 670	23 620	1,20
Kypros	16 510	22 230	1,35
Slovenia	17 350	22 160	1,28
Tšekki	10 710	20 140	1,88
Portugali	16 170	19 730	1,22
Malta	13 590	18 960	1,40
Unkari	10 030	16 940	1,69
Slovakia	7 950	15 760	1,98
Viro	9 100	15 420	1,69
Liettua	7 050	14 220	2,02
Puola	7 110	13 490	1,90
Latvia	6 760	13 480	1,99
Romania	3 830	8 940	2,33
Bulgaria	3 450	8 630	2,50

Lähde: World Development Report 2007

LIITE 2 Asukaskohtaisen ostovoimakorjatun BKTL:n muutos

(*= vuoden 2004 tietoa)

	2000 USD	2005 USD	Indeksi 2000=100 2005
Latvia	7 930	13 480	170,0
Liettua	8 610	14 220	165,2
Viro	9 400	15 420	164,0
Romania	5 840	8 940	153,1
Bulgaria	5 830	8 630	148,0
Slovakia	11 110	15 760	141,9
Unkari	12 270	16 940	138,1
Kreikka	17 540	23 620	134,7
Tšekki	15 000	20 140	134,3
Irlanti	26 400	34 720	131,5
Slovenia	16 880	22 160	131,3
Puola	10 300	13 490	131,0
Luxemburg	52 340	65 340	124,8
Yhdistynyt kuningaskunta	26 380	32 690	123,9
Suomi	25 230	31 170	123,5
Ruotsi	25 710	31 420	122,2
Espanja	21 210	25 820	121,7
Tanska	28 150	33 570	119,3
Belgia	27 820	32 640	117,3
Ranska	26 050	30 540	117,2
Itävalta	28 430	33 140	116,6
Italia	24 790	28 840	116,3
Kypros*	19 110	22 230	116,3
Saksa	25 240	29 210	115,7
Alankomaat	28 730	32 480	113,1
Portugali	17 820	19 730	110,7
Malta	17 540	18 960	108,1

Lähde: Maailma numeroina

LIITE 3 Kokonaisinvestointien osuus BKT:stä (*= ennuste)

	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006
EU-25	19.5	20.0	20.4	20.6	20.2	19.5	19.4	19.5	19.9	20.5
EU-15	19.3	19.8	20.2	20.5	20.0	19.4	19.3	19.4	19.8	20.4
Viro	27.7	29.9	24.7	26.0	26.7	29.8	29.3	31.5	31.1	33.8
Latvia	16.9	24.7	23.0	24.2	24.9	23.8	24.4	27.5	29.4	31.9*
Espanja	21.8	23.0	24.6	25.8	26.0	26.3	27.2	28.1	29.3	30.3
Irlanti	20.5	22.2	23.9	24.3	23.2	22.3	23.0	24.6	27.0	27.9*
Slovakia	33.6	35.7	29.3	25.7	28.5	27.3	25.0	24.1	26.8	26.4
Bulgaria	11.0	13.0	15.1	15.7	18.2	18.3	19.4	20.8	23.8	26.2*
Slovenia	23.1	24.1	26.4	25.6	24.1	22.6	23.3	24.5	24.4	25.8
Tšekki	29.9	28.2	27.0	28.0	28.0	27.5	26.7	26.2	24.9	25.0*
Romania	-	18.2	17.7	18.9	20.7	21.3	21.4	21.8	23.1	24.6
Kreikka	19.8	21.1	22.7	23.1	23.5	23.5	25.3	25.2	23.7	24.3*
Liettua	22.6	24.0	22.0	18.8	20.1	20.3	21.2	22.3	22.4	23.3*
Tanska	19.6	20.4	19.8	20.2	19.8	19.6	19.3	19.4	20.4	22.3
Ranska	17.4	17.9	18.8	19.5	19.5	18.8	18.8	19.2	19.7	20.3*
Unkari	22.2	23.6	23.9	22.9	22.9	22.9	21.9	22.4	22.7	21.9
Portugali	25.2	26.5	26.8	27.1	26.5	25.0	22.9	22.7	21.9	21.1
Itävalta	22.3	22.4	22.1	22.8	22.1	20.4	21.3	20.9	20.5	20.9
Italia	18.9	19.3	19.6	20.3	20.3	20.9	20.4	20.5	20.6	20.8
Alankomaat	21.9	22.2	22.9	21.9	21.1	20.0	19.5	19.1	19.3	20.1
Puola	22.4	24.1	24.4	23.7	20.7	18.7	18.3	18.1	18.2	20.0
Belgia	20.0	20.2	20.6	20.8	20.4	19.2	18.8	19.4	19.8	19.9*
Malta	22.6	24.0	21.8	22.1	19.3	15.6	19.4	19.3	20.2	19.6
Kypros	18.5	18.7	17.6	17.0	16.7	18.1	17.6	18.8	18.9	19.3
Suomi	18.3	19.0	19.0	19.4	19.5	17.9	18.1	18.2	18.9	19.2
Luxemburg	21.7	21.8	23.5	20.8	22.6	22.3	21.5	20.6	19.7	19.1*
Ruotsi	15.6	16.3	17.1	17.5	17.3	16.5	16.0	16.3	17.2	17.9
Saksa	21.0	21.1	21.3	21.5	20.0	18.3	17.8	17.4	17.3	17.8
Yhdistynyt kuningaskunta	16.5	17.6	17.2	16.9	16.6	16.5	16.1	16.5	16.8	17.3

Lähde: Total investment

LIITE 4 Suhteellisen hintatason muutos (EU-25 = 100) (*= Eurostatin arvio)

	1995	2005
EU-25	100.0	100.0
EU-15	104.4	103.8
Tanska	139.5	138.3
Irlanti	99.0	123.0
Suomi	135.1	121.8
Ruotsi	125.5	117.3
Ranska	118.7	109.0
Italia	86.1	104.8
Belgia	114.3	104.7
Luxemburg	115.6	104.5
Alankomaat	110.4	104.5
Yhdistynyt kuningaskunta	89.0	103.7
Saksa	119.7	103.1
Itävalta	117.7	102.1
Espanja	87.8	91.9
Kypros	90.8*	90.2
Kreikka	83.5	87.0
Portugali	74.9	86.0
Slovenia	75.7*	74.5
Malta	-	72.5
Viro	42.0*	63.6
Unkari	43.5*	62.4
Puola	46.0*	59.7
Tšekki	40.9*	57.8
Slovakia	39.4*	56.1
Latvia	37.9*	55.5
Liettua	30.4*	53.6
Romania	-	52.8
Bulgaria	32.3*	42.7

Lähde: Comparative price levels